

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

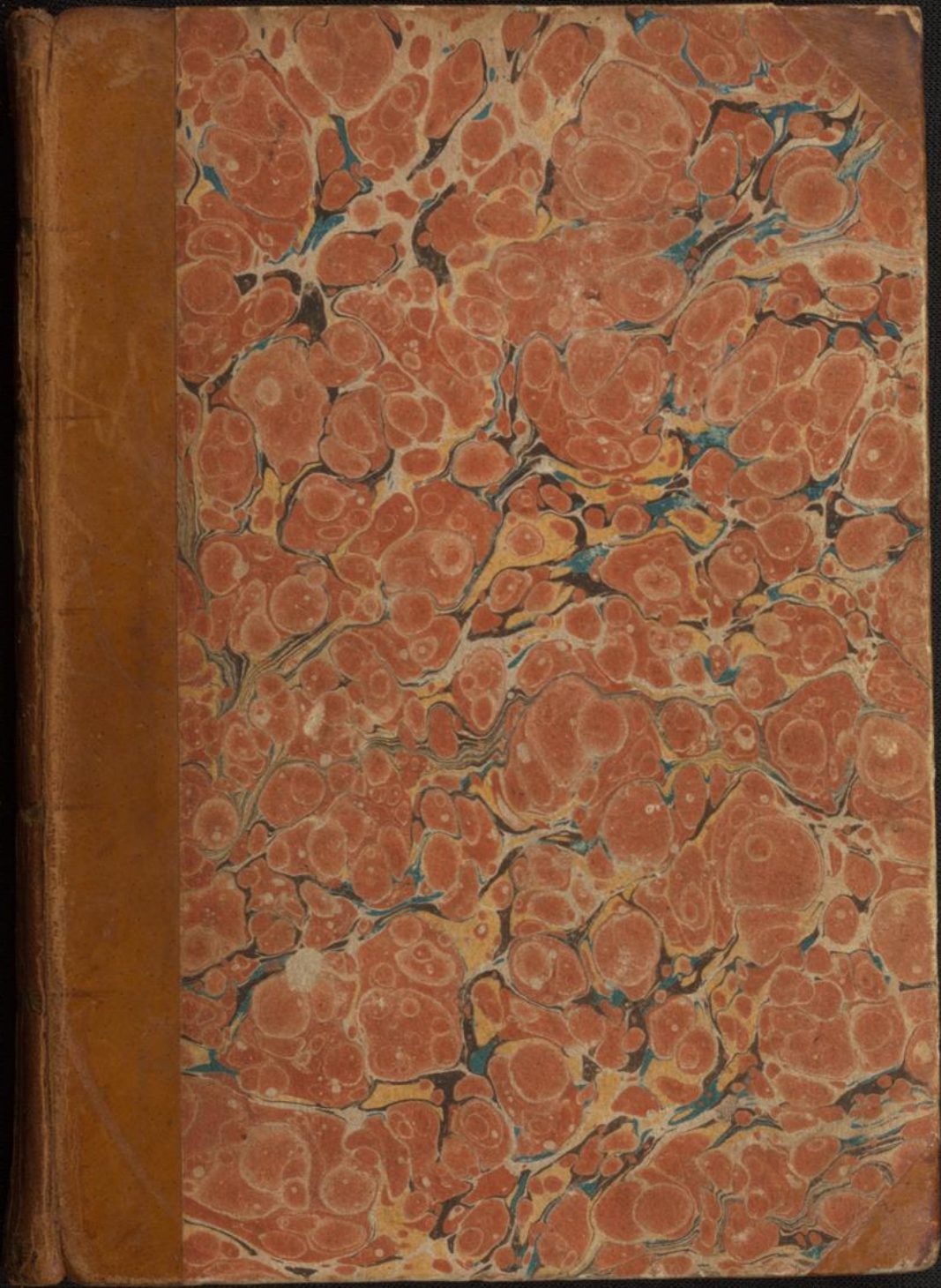
Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

De quattuor virtutibus cardinalibus

Martin <von Braga, Bischof>

[Speyer], nicht vor 1497

[urn:nbn:de:bsz:31-327179](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-327179)

42 A 1932, 12

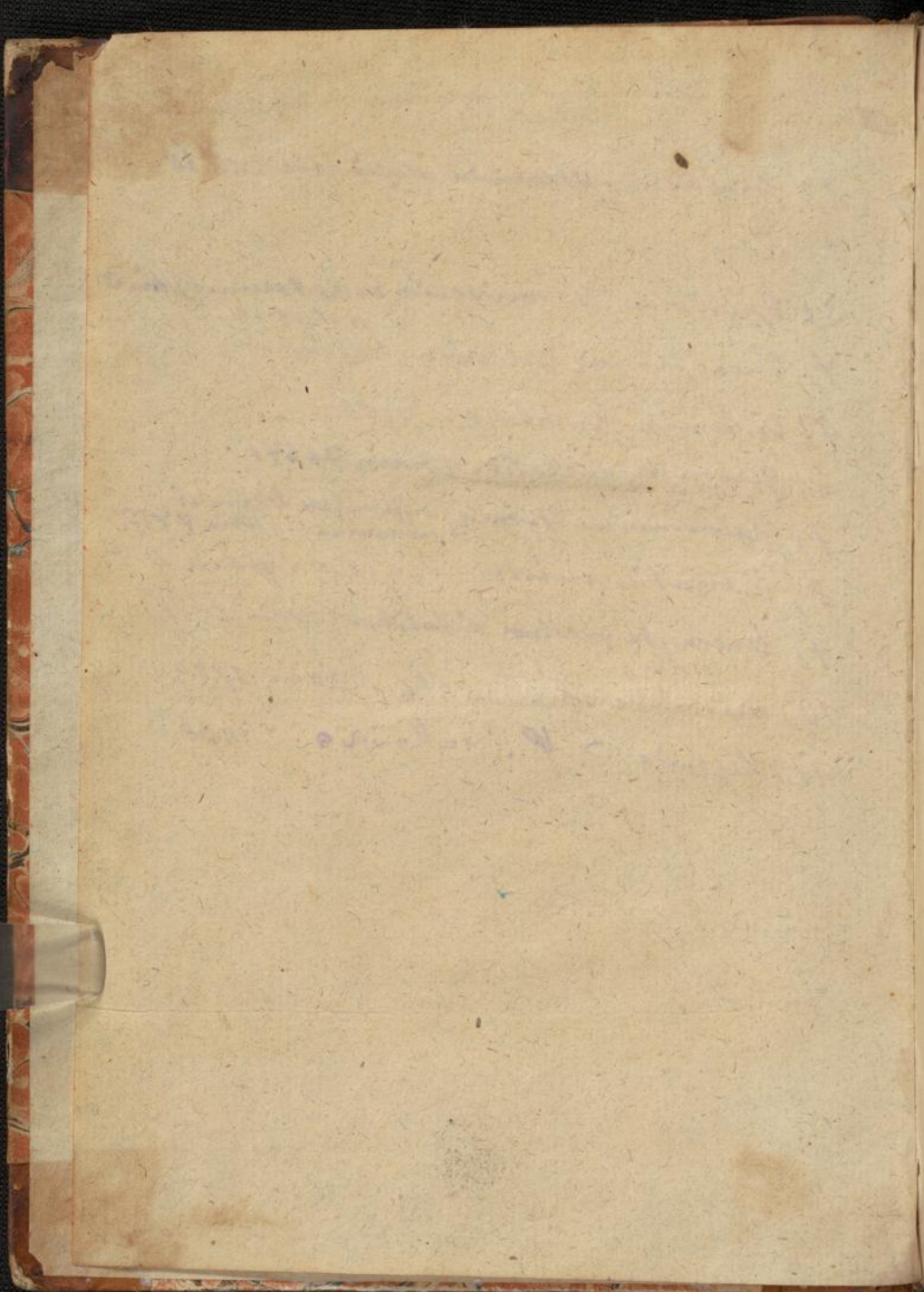
RH

Vol. 68.

AN 682 - AN 691

[Miscellanea. Bd 12]

- 1) Gualtherius, alexandri Magni vita. 1518
- 2) Algot Passio S. Meynardi Basel-Furter 1496. [H 124537]
- 3) Epistola de miseria curatorum (Hain 0) s. l. c. a.
- 4) Enneas Silvius, Proverbia. (Hain)
- 5) Trithemius, Institutio. 1486.
- 6) Gerson, Appellatio. (Hain 7664)
- 7) Galvanus de Bononia, differentiae legum et canonum. (Hain 7452)
- 8) Donatus vivinti. s. l. c. a. (Hain 0)
- 9) Seneca, de quattuor virtutibus (Hain 7462)
- 10) Aristoteles, Problemata. (Hain 1723)
- 11) Legenda ? R. Galvani 1502.

E. m.

9.

Beneca de Quatuor vir tutibus Cardinalibus.

Primo Georgij Eucharj Mostarfs
Sumo

J. 5. 0. 8.

Hain 17621

9.

¶ Seneca Cordubensis p̄bus. vir doctissimus Stratini sc̄ici
discipulus Lucani poete patrius Rome claruit tempore Nero
nis imperatoris. cuius z preceptor fuit. Natus tempore glorios
apostoli Petrus z Paulus Rome predicab̄t. Fuit aut̄ Seneca
vite honeste. magne abstinentie z conuersatōis vrbane z modi
ci somni. Cum igitur Seneca z multi de domo cesaris ad Pau
lum confluerent. p̄re ceteris ip̄e beato Paulo familiaris erat p̄
pter diuinam scientiam quam in eo viderat. vt vir se ab eius col
loquio temperare potuisset. z quando cum eo ore ad os loqui nō
p̄terat. frequentib̄ epistolis datis z acceptis eius amicabilem col
loquio fruebat. Scripta quoq; Pauli coram cesare legit z in cū
ctis eum amicabilem reddidit. Senatus etiā de Paulo alta sen
tiebat. Sic Seneca continentissime vite fuit. quem beatus Nie
ronymus sanctor̄ cathalogo annumerauit. illis epistolis prouo
catus que legunt̄ Pauli ad eum. z ip̄ius ad Paulum. Sic aū bi
ennium q̄z Petrus z Paulus a Nerone conozarent̄ martyrio. ta
liter interfectus est. Ip̄e aū Nero quadā die respiciens Senecā.
z verbera que sibi in puericia intulerat ad memoriā reducens
infremuit. ac tanq̄z iniuriarum vicionem expetere de illo cupiēs.
precepit. vt quodcunq; genus mortis sibi eligeret. Seneca
ergo quasi suaue genus mortis arbitrans in balneo mori. in
scissionem vtriusq; vene brachij elegit.

Item Seneca non dicit̄ quasi se necans. Nam nihil respiciens
ad malum operatur malum. Seneca autem moralissimus erat
quare si seipm̄ necasset moralitatem excessisset. sed dicitur quasi se
nio nens chara id est vtilia documenta. s. p̄ntis libri quem in se
neccute sua composuit. Vel si debet exponi q̄tum ad eius interiū
tum hoc vocabulum seneca tunc dicit̄ seueritate Neronis cadēs
Nam Nero ip̄m interficere volens pmisit sibi vt eligeret sibi mor
tem. z sic sibi ip̄si elegit permissionem sanguinis cuiuslibet vene in
balneo. vt leuiori morte obiret.

Incipit liber Lucij Annei Senecae de formula honeste vite. vel de quattuor Virtutibus Cardinalibus

Quattuor virtutum species, multorum sapientium sententiarum diffinitae sunt, quibus animus humanus compositus ad honestatem vite possit accedere.

Pro generali noticia principis libri ista sunt tenenda quae circa initia librorum dicuntur. Unum sciendum quod noticia principis libri moralis philosophice supponitur. Et titulus huius libri est. Liber Lucij Annei Senecae de formula honeste vite vel de quattuor virtutibus cardinalibus. **P**rimo intentio est velle tradere librum de quattuor virtutibus cardinalibus. **S**ecundo utilitas est quod cognitis his fructuose honestissime me vniuersis suam vitam regere possit. **S**ed de causis est notandum. Unum causa materialis patet ex sequentibus. Causa autem efficiens non multum curanda est ut infra patebit de officio prudentis. Non remoueat dicentis auctoritas. Dicitur tamen causa efficiens venerabilis Seneca. **S**ed causa finalis est ut ea noticia habita statum presentis vite moribus gratissimis et virtutibus supremis exornare possimus, et tandem post hanc vitam ratione virtutum et pro eorum merita vitam sempiternam consequi mereamur. Quattuor virtutum res. **I**ste liber intitularur liber Senecae de formula honeste vite, de cuius subiecto utilitate et causis visum est. Uult ergo quod tamen quattuor virtutes cardinales per sententias philosophorum sapientum descripte sunt, quarum virtutum affluentia homo adornatus ad honestatem vite et humane felicitatis gloriam poterit peruenire.

Harum autem prima est prudentia, Secunda magnanimitas, Tertia continentia, Quarta iusticia. Singule igitur harum his officiis que subiectis annexa sunt, honestum ac benemeritum efficiunt virtutum.

Ista est pars in qua auctor reddat auditores attentos, ponendo certum numerum virtutum cardinalium ad earum ordinem ostendendum, dicens, quattuor sunt virtutes cardinales, ut patet in littera, quia secundum Gregorium super Ezechielem, omelia. iij. Quattuor virtutes cardinales accipimus dum eorum ordinem custodimus. **N**ota quod iste quattuor virtutes nominantur tribus nominibus. Primo enim nominantur principales, secundo cardinales, tertio generales. Principales ex parte passionum et operationum. Sed cardinales dicuntur, quia

rota vita humana fm moralitate vnita est in his quatuor virtutibus
S; generales ideo. qz motus et actus aliarum virtutum precipant a secundum
darius virtutibus moralibus respectu cuius dicuntur spales subannere.
Singule igitur. Illa est tertia pars pbemij in qua Seneca reddit auro
res beniuolos ostendendo utilitate illarum quatuor virtutum que studende
et addiscende sunt ideo. qz ipse cum earum operationibus hominem honestum et
bene morigeratum facit. vtz in lra. Etiam ideo qz ille virtutes dicuntur
bona anime que maxime bona sunt. r. Ethic.

De Prudentia.

¶ Quisquis ergo prudentiam sequi desideras, tunc recte pro
torem viuas, et omnia prius existimas et ppendas, et dignitate
teb non ex opinione multorum, sed natura earum desituas.

¶ Ista est pars exercitina in qua magister persequitur determinare de diuersis
virtutibus. Et spaliter primo tractat de prudentia ponens de eadem diuersas
doctrinas sicut patebit in processu. ¶ Vult igitur primo quod ille homo qui
desiderat imitari prudentiam talis debet regulariter viuere secundum
dictam recte rationis. sic quod non deficiat a virtutis via. qz ratio spiritus depercat
ad optima. primo Ethic. Et ideo quoniam non regulari actu rationis imprudenter
ducit vitam huius mundi. eo quod talis bestialiter viuat. Vnde ex eo quod homo se
sequens rationem sed sensualitate peior est bestia.

¶ Nam scire debes, quod quedam sunt que videntur esse bona et non sunt
et quedam non videntur esse bona, et sunt. Quocumque autem de transi-
torijs possides non mireris, nec magni prelij existimes, quia ca-
duca sunt. Nec apud te que habes tanquam aliena suabis, sed pro
te tanquam tua dispenses, et rationem tuis spiritus vtare

¶ Sic autor in ista sententia duplicia ponit. Primo namque subdit
correlatiu ad emendationem predictorum. ibi. Nam scire debes. Dicens quod
quedam videntur esse bona secundum estimationem vulgarium. vt sunt bona. for-
tuna. scilicet diuitie et honores. que tamen non sunt bona quia impediunt a summo bo-
no. Et quod quedam videntur esse mala secundum vulgares. vt sunt scia et virtus que
tamen non sunt mala. imo simpliciter bona. Et ideo non debemus inspicere
opinionem vulgarium. quia vulgares veritate non cognoscunt. iuxta dictum
Boetij li. iij. p. a. iij. dicentis. Nequeunt enim oculos tenebris aspec-
tibus ad lucem perspicue veritatis attollere. Siles que sunt auitibus. qz in

tūtes nor illūinat. dies cecat. Scōo subiungit duplicia bona. ibi.
q̄cunq; aut zē. Volēs q̄ quedā sunt bona trāstoria z de his dīc
q̄ prudēs nō debet sup his mirari. i. magnā curā habere. qz labi
lia sunt p̄ P̄hm. iij. P̄hicoz. Omnia q̄ sunt in tpe labunt z corru
punt cū tpe. Alia sunt bona eterna z p̄petua. z de his dīc q̄ apud te
habes. i. in te. Et de illis dīc Boetius metro primo.

Si igit̄ prudentiā amplecteris, vbiq; idē eris. Et prout
t̄pis rerūq; erigit varietas ita te accōmodes tēpori. Nec
te in aliq̄b; mutes sed potius ap̄tes te. Sicut man⁹ que
eadē est z cū in palmā extendit z cū in pugnū cōstringit

¶ Hic ponit z rāgit stabilitatē prudentis q̄ in p̄spis nō extollit. nec
in aduersis impatiētia nō turbat vel zturbat. Nam fin. P̄hm in
Ethic. Prudēs d̄z se h̄c ad modū tetragoni. i. corpis q̄drati. Nā
sicut corpus q̄dratū ad quācūq; p̄tē vertit. sp̄ manet idē z firmū.
Sic hō prudēs q̄libet tpe z loco. idē z firmus manēs absq; rep̄
bensione scōm exigētiā tpm z rez mores suos p̄t mutare. nec in
ylo mutat. sed poti⁹ se tēpori coap̄rabit. Sicut h̄ ponit vnā fili
rudinem. ¶ Sciendū circa istā q̄ prudentia sic describit. Est rez
cta rō rez agibilū. v. Ethic. Uel sic. Est bonoz z maloz cogita
tio cū electōe vni⁹. s. boni. z cū abiectōe alterius. s. mali. cū malū
nō cadit sub electōe mali. Et q̄ illa auctoritas inter duo mala mi
nus malū est eligēdū. intelligit sic. Si duo mala ob̄iunt. min⁹
est eligēdū. maius v̄o fugiendū.

Prudentis p̄prium est examinare consilia multorum z
non cito facili credulitate ad falsa plabi

¶ Hic Seneca ponit p̄ditionē ip̄i⁹ prudentis. Volēs q̄ prudens
qrere d̄z p̄silia multoz. z nō ex p̄pria p̄sumptione in errozē cade
re. Illud idē docuit Bresto. vt dīc Valerius maxim⁹ li. vij. Bresto
tiles at̄ Calisthenē auditore suū ad Alexandz mittēs. monuit vt
cū eo aut q̄z rarissime aut q̄z io cū dissimē loqueret. q̄n p̄mo salu
bria p̄silia ageret. qz (vt ait Bern.) Judicij est discernere qd liceat
vel nō liceat. Cōsilij at̄ pbare qd expediat. qz ad prudentiā h̄ p̄tinz
p̄siliari. vt dīc br̄s Tho. in. ij. q. clvij. arti. vi. Ad prudentiā p̄ci
net rōne p̄siliari. Et hec p̄ditio elicit̄ ex. vi. Ethic. vbi dīc. Videt̄ an
tem prudentis posse p̄siliari. non qdē ad p̄tē puta ad sanitatē siue
fortitudinē. sed om̄ino ad totū b̄u viuere.

De dubijs nō diffinias s; suspēsam tene sententiā. Nihil
inexpētū affirmes qz nō oē qd̄ verisile ē statim vez ē. sicut
z sepi⁹ qd̄ primū incredibile videt̄. nō p̄tinue est falsū. Cre
bro siqdē faciē mēdacij vitas retinet. Crebro siqdē mēda
ciū sub spē vitas occultat. nā sicut aliquoties tristē faciem
siue frontē aduersā amic⁹ z blādā adulator ostendit. Sic
verisile colorat̄ vt fallat vel vt furripiat conat̄.

¶ Dic autor ponit aliā d̄ditionē sapiētis q̄ seruari d; in causis in
certis. Volēs qz prudēs hō nō d; diffimre seu norificare dubia s;
prabere snia; donec vitatē experiri poterit qz (vt ait autor qnq;
clauū) Prudētis mos est varias inq̄rere causas. Vt valeat men
tem certificare suā. Tercio nō d; affirmare incognita. qz ex h̄ pos
set in errore cadere. Et rōnem subiūgit. qz nō oē qd̄ similitudinē ves
ri h; vez hui⁹ est. nec omne qd̄ videt̄ esse falsum. incredibile est. qz
mendaciū specie vitatis sepe occultat z ecōuerso. Tullii⁹ autor est
in padoris (cū inq̄) Nihil est tā incredibile qd̄ nō discēdo fiat pro
babile. Nihil tam horridū tam incultū qd̄ nō respicēscar orōne.
Et hoc oñdit h̄ Seneca a signo. qz sicut interdū amic⁹ oñdit faciē
iratā aduersum amicū. atq; h̄ nō facit ex rācore vel causa odij. sed
causa correptōis. qz p̄cedit ex bono fundamēto. qz intrinsec⁹ ver⁹
est licet appareat extrinsecus b̄re frontē aduersam. i. inimicitiam.
S; deceptor siue adulator multotiens oñdit faciē amicabilē. qd̄
p̄cedit ex fonte odij. qz sp̄ decipit aut decipe q̄rit. Sic verisile mul
tociens colorat̄. vt assumat faciē veri. Prudēs at̄ d; esse cautus.
z nō facil⁹ ad credendū. qz h̄ vitiosus ē vt d̄t Quid. in li. fastoz. sed
nos in vitium credula turba sum⁹. q̄i diceret. Et q̄ nos cōis popul⁹
sum⁹ faciles ad credēdū z h̄i vitio sum⁹. prudēs at̄ d; inq̄rere cās.

Si prudens esse cupis in futura p̄spectū intende. z que
aio tuo p̄tingere p̄nit cūcta p̄pone. nihil tibi subitū sit sed
totū añ p̄spicias. nā q̄ prudēs est nō dicit. ego nō putavi
qd̄des h̄ fieri. qz nō dubitat s; expectat. nō suspicaf̄ s; cauet.
¶ Postq̄ Seneca in p̄cedētib; oñdebat doctrinā quō sapiēs non
debeat eē facil⁹ ad credēdū. s; d; certitudinalit̄ indagare veritatē.
Juxta illd̄ Prospi. Nō pateat faciles rumorib; aures. Qd̄ nesci⁹
re iumat credere min⁹ liceat. Dic p̄n̄r p̄tinuādo d̄r. qz prudens d;
p̄spicere ea q̄ futura sūt. z iuxta h̄ ordinare negociū suū. Hoc idē
vult Sante. in poetria noua cū d̄r. P̄currat oculi gressus p̄cō

sule mētē. Et vires metire tuas si forte es. aude Grādla. si fragil
hūer impone minora. Que vba nil aliō p̄ndūt q̄ q̄ sapiēs d̄z p̄
cōsiderare ocul' z mētē gressus. i. illd̄ qd̄ aggrediat. Et iuxta vires
z v̄tutes ordinare d̄z. Tul. autor ē in offi. li. i. Magni ingenij est
cogitacōe p̄cōstituerē z ordinare q̄ euenire p̄nt. qz vltia raro corz
rādēt p̄mis (vt ait Boe. de dif. scho. in fine). P̄ua licz q̄nqz salua
fiāt iudicia. vltia tñ alteri saporis cōinōnamēta manebūt. In
fert Seneca in rextu qz prudētī nihil subditū d̄z eē. qz multa mag
la p̄tingūt ex p̄silio velocior d̄t Agell' in speculo stultoz. Reo i ain
biguis q̄tēs for̄tūa laborat. Cōsiliū p̄cepta nō d̄z eē nimis Impe
rus vt memini q̄uis ē male cūcta mīstrat. Si male cūcta q̄ nec vl
la bene. Idō prudēs hō singla d̄z sp̄ p̄spicere ne in malū finē termi
nauerit. Ne dicat q̄ nō putauit qz p̄ringere debuit qz nō p̄inz ad
prudētīa seu ad prudētē. qz prudēs nō dubitat s̄z expectat bo
num. nō opinat s̄z cauet. i. caute agit.

Culuscūqz cās faci inq̄re z cū inītia rez inuener' erit' co
gitabis. Scitote in q̄busdā debere p̄seuerare q̄ incepisti.
Quedā vō nec incipe debes in q̄b' p̄seuerare noxiū est.
Prudēs fallere nō vult nec falli p̄t. Boni ē viri etiā i mor
te neminē fallere. Opinōes tue sūt iudicia. Cogitatio
nes inuales z vanas velut sōnio siles. nō in mētē reci
pias q̄b' si anim' tu' oblectauerit. cū offiā bñ disposuer'
trist' remāebis. s̄z cogitatio tua stabil' z firma sit siue deli
beret siue q̄rat siue p̄templet' z nūq̄ recedat a veto.

In ista p̄ce autor pōit aliud officiū prudētīe qd̄ respicit origines
in actu. Vñ inuestigare cās rez ē p̄p̄iū prudētis. Z est' est autor
q̄nqz clauis (cū d̄t) Prudētis mos ē varias inq̄rere cās. Et Tir
gili' ij. Beor Felix q̄ potuit rez p̄gnoscere cās. Tūc ibi. Cū in
itia rez inuener' zē. Pōit notabile p̄ q̄ facit P̄bs. ij. de aia. Jus
tū est oia a fine dēdiare. z Banfre. Si bñ succedūt nō p̄ma s̄z vl
tima specras. A casu describe diē nō sol' ab ortu. Et alibi. Qd̄ cō
plere neqz p̄ncipitare caute. Metrista. Quicqd̄ agas prudēt' agas.
z respice finē. qz finis ē op̄tia cā. Et cur' finis bon' ipm qz bonū ē
S̄z ibi. Sciro qz in q̄busdā zē. Auroz pōit alia officia prudētīe
q̄tū ad finonē. ibi. Sermo qz. Sciedū qz inī omnia op̄a agēda in
omib' reb' qdā sunt vtilia z bona q̄ incipēda sunt z ad finē dedu
cenda. S̄z alia sunt op̄s vniōsa in q̄b' nō est p̄seuerandū.

A. iij.

Sermo q̄ tu⁹ nō sit inanis. s; aut suadeat. aut mōstreat.
aut p̄soleat ā p̄cipiat Lauda p̄ce vitupa p̄ci⁹. Nā sicut rep̄
bensibilis est nimia laudatio. z immoderata vitupatio. illa
siq̄dem adolatōe. ista v̄o malignitate suspecta est Testi
moniū veritati non amicitie reddas Cū p̄sideratōe pro
mittas. s; plenius q̄ p̄miseris p̄sta

¶ **N**ic Seneca ponit aliud officium prudētie q̄ respicit sermones
prudētis dicēs. q̄liter prudēs v̄o regere suū sermonē. d. Sermo
prudētis nō v̄o ee inanis. ¶ **U**n nota q̄ p̄mo van⁹ z inanis d̄. q̄
p̄ferat sine vtilitate p̄ferētis z audietis. de q̄ hō tenet reddere rōnē
in die nouissimo. ¶ **U**n Prouerb. x. Qui moderat labia sua b̄ pru
dētissimus est. cui etiā p̄cordat Latho d. Virtutē primā puto cō
pescere linguā. S; ibi. Lau. parce. zc. Nic ponit tria officia pru
dētie p̄ ordinē. z vult q̄ prudēs hō laudet aliquē parce z modera
te v̄z in textu.

Si prudēs es. anim⁹ tuus tibi dispenset t̄pib; p̄sentia
ordina. futura p̄uide. p̄terita recordare Nam q̄ nihil de
p̄terit; cogitat. vitā pdit Qui de futuro nō meditat. fa
tuus z obliuiosus appellat. z in omnia incaut⁹ incidit. p̄
ponas igit̄ in animo tuo futura bona z mala vt illa susti

nere possis. z ista modera te

¶ **N**ic ponit aliud officium prudētie respiciēs quēlibet hōiez volē
tem esse tutū z securū. Et facit duo. Primo ponit modū in q̄ do
cet hōiem ee circūspectū z p̄uidū. Sc̄do eiusdē modi cām subiun
git. ibi. Nā q̄ nihil zc. Quantūz ad primū vult autor q̄ q̄ vult esse
prudēs ille v̄o animū suū limitare tibi differētis t̄pm. Deb; em̄
primo ordinare nō solū ad suā vtilitatē s; etiā ad aliorū p̄ntia. Se
cundo cauta p̄sideratione p̄uidere debet ea q̄ sunt futura. Tertio
cautior existat in p̄ntib; z futuris. Debet em̄ memorare z retinere
ea q̄ p̄terita sunt. ¶ **U**bi nota q̄ recordatio p̄teritorū val; nobis
ad tria. Primo p̄pter p̄ntis vite p̄seruationē. Sc̄do p̄pter p̄ntis vi
te emendationē vt d̄t Sāfredus. Tertio p̄pter p̄ntis vite sagatio
nem z ordinationē. Nā p̄teritorū cogitatōe v̄ile p̄bet consiliū in
futuris. Tūc ibi. P̄ponas igit̄. Autor ponit aliā p̄ditionē pru
dentie p̄ modū p̄clusionis ex p̄mis habitis volēs q̄ prudēs debet
animo suo p̄ponere tā bona q̄ etiā mala. Bona idō q̄ ip̄e sapit̄er

moderare possit. se non nimium extollendo. Mala ideo quae ea patienter tolerare possit et se non nimium turbando. quae futura (ut inquit Aristoteli de regimine principum) si praesentia leuius tolerantur.

Non solum in actu sis, sed interdum animo tuo requies dato et requies illa plena sit sapientiae, studij et cogitationibus bonis. Tam prudens nunquam ocio marcescit, huius autem aliquando animum remissum, sed nunquam solutum

¶ Sic Seneca ponit aliud officium prudentiae, volens quod non solum oportet prudentem esse in actu. id est in praeiudiciis studiis et imaginationibus. sed aliquando suo refrigerium praestare propter gaudia, solatia et iocunda moderata non nimia. quod est nimium vitium in vitium. huius. Et ideo etiam philosophus in Ethicis. ca. de Eutrapelia sic dicit. Videtur autem ludus et res haec homini in vita esse necessaria. propter haec etiam Seneca epistola. xv. ad Lucillum sic ait. Neque ego iubeo te solum imminere libro aut pugillaribus. dandum est aliquando intervallum animo. ita enim ut non resoluatur sed remittatur. Sed ibi. Prudens enim. Sic subiungit aliud officium prudentiae. volens quod prudens nunquam debet esse datus ocio. quod oia pravae cogitationes generant et voluptuosas delectationes. Quare de Blano in pueribus. Subtrahere ligna foco si vis extinguere flamas Et carnis motus. oia vina vapores. Silius Quid. de remedio amoris. Quereris egistus quare sit factus adulter In promptu causa est desidiosus erat. Ocia si tollas perire cupidinis arcus. Debet tamen prudens interdum habere animi remissum sed nunquam solutum. quod solutus plenus est pigritia.

Tam tarda accelerat. propterea expedit. dura mollit reparat aspera. ardua exequitur Scit enim quid qua via aggredi debeat sua Et singula cito cognoscit. recte et distincte videt. proposita peritorum ex aptis obscura exprimat ex paucis magis. ex primis remota ex partibus tota

¶ Sic praeterea ponit actus et quedam opera ipsius prudenti annexa. Volens ex quo prudens ociari non debet ut dictus est in praecedentibus. sed actus in se positus diligenter debet persequi et exercere. videlicet quod tarda et neglecta festinanter impleat. difficilia expediat etc. ut clare in se. Et illorum actuum subiungit rationem ibi. Scit enim etc. Volens quod prudens propositis est quod sciat quomodo et qualiter et qua via aliquando opus aggrediendum est modo facili. singularia peritorum proposita considerando ex aptis signora ex minus ardua. ex primis loquendo. et ex partibus tota elucidat.

Nō te moueat dicētis auctoritas, nec q̄s dicat s̄ q̄d dica-
tur attende. nō effi vt multis. s̄ quib⁹ placeas cogita **I**d
q̄re q̄d inuenire possis **I**d disce q̄d scire potes **I**d opta
q̄d coram bonis ⁊ honestis optari potes, nec te alioꝝ rei
applices. i qua stare tibi tremēdū sit ⁊ descēdere cauēdū.

Postq̄ Seneca in priorib⁹ dixit quō prudēs debet se habere in
prijs sermonib⁹ ⁊ cogitationib⁹, futuroꝝ p̄meditationib⁹, p̄teris
toꝝum recordationib⁹. **N**ic p̄nter docet quō prudēs se h̄re debet
ad alioꝝ sermones. s̄. fidē ⁊ credulitatē adhibēdo. **E**t ponit sex
officia in l̄a illa prudētis. **P**rimū est q̄ hō prudēs nō credulit̄
tatem adhibet sermoni. p̄ncipaliter ⁊ famositate ip̄ius loquent̄.
s̄ ex vitate sermonis q̄ p̄fert. **L**icero autor est cū ait. **N**ō est credē
dum cōsiderandū q̄ q̄s loquit̄. s̄ illō q̄s sentiat. **S**cōm
est q̄ prudēs debet querere ea q̄ h̄re p̄t ⁊ nō illa que non. **L**arbo.
Qōd potes id tempta opis ne pondere pressus. **S**uccūbar labor ⁊
frustra temptata relinquo. **T**ullius. **A**bsurdū est inq̄rere quod
haberi nō p̄t. **I**deo accipiendū est ⁊ im̄ est q̄ p̄t h̄ri. **T**ertū q̄
prudens cogitat q̄ placeat aliquib⁹ bonis nō multis. **U**n̄. **L**un-
ctis q̄ placeat credo q̄ nō mō viuat. **Q**uartū q̄ prudens inuesti-
gat illa scire q̄ licita sunt ad sciendū. **L**arbo. **M**itte archana dei
celū inq̄rere quid sit. **L**ū sis mortalis que sunt mortalia cura.

Quintū q̄ prudēs hō debet optare ⁊ vtilia ⁊ bona **J**uxta dictū
Aresto. in de regimine p̄ncipū. **D**irige cogitatōes bonas tuas in
bonū. **S**extū q̄ prudēs hō nō debet se exaltare yltra honorem
q̄dignus nō est. nec applicare negotio cui satisfacere nō p̄t ne cū
scandalo recedat a dignitate. **B**lan⁹. **A**rbor late ramās nō firme
stat imo. **L**ū ramis facili corruit icra noto.

Tūc cōsilia tibi salubria aduoca cū tibi alludit huius vi-
te p̄speritas. **T**ūc te velut in lubrico retinebis. aur̄ fistes
nec tibi dabis liberos impetus. sed circūspicias quo eun-
dum sit vel quousq̄.

Nic in fine hui⁹ p̄mi capli docet Seneca quō prudēs si fortu-
natus fuerit debet implorare p̄silia matura sapientū vel suū p̄s
ita q̄ pagat cū bona deliberatione. nā fortuna mutabilis ⁊ varia-
bilis. in ea nulla p̄speritas ponēda est. vt habet ex **B**oetio de p̄sola.
Tertis est **Q**uidi⁹ in li. de tristib⁹. **R**ara q̄dem trus quā non for-
tuna gubernat. **P**assibo ambiguis fortuna salubris eras. **U**nde

Sapientis. Ludus fortune variat imagine lune. Et reficit decrefcit in eodē sistere nescit. Propterea prudēs debet uti salubribo cōsilijis ut melius vitā ducere possit nec existimare se debet. liber. et habere re liberos impetus. sed sp̄ in piculo consistere et timere recessum ei⁹. Et sit quasi ambulās in lubrico. i. in via mala et luroa cū nō verax est. sed sp̄ decipit hominē nūc exultādo nūc humiliādo. Ideo subdit in lra. Prudēs debet se circūspicere quo ambulandū sit. id est quō et qualiter ducat vitā suā in bonis fortuitis. cum transitoria sunt. Testis est Alanus cū ait. Nūc adest et abest fugitivi gloria celsus. Nam prius aduētat. post quasi somnus abit.

De magnanimitate.

Magnanimitas vero que et fortitudo dē si insit animo tuo. cū magna fiducia viues. liber alacer et intrepidus Magnū em̄ hōis donū est. nō vacillare sed sibi constare et finē huius vite intrepide expectare

¶ Hoc est secundū principale capl'm bui⁹ libri Seneca. q. p. q. determinauit mgr̄ de prudētia et de officijs et de conditionib⁹ eius. seu de priuatijs. hic p̄ter facit hoc idem de magnanimitate q̄ etiā fortitudo dicit. Et hoc diuersimode. Dicit em̄ fortitudo quia fm̄ eaz quis fortiter agit. et in negocijs suis fortiter se disponit. ex eo q̄ nostra noticia p̄cedit a generalib⁹ ad specialia. iij. P̄b̄c. Cū Tullius. iij. Ethic. Fortitudo est p̄ceptio laboris et periculi cum utilitatis rōne et cū cōmodorū p̄satione. S; magnanimitas dē q; magnū animū habet ad tolerandū ardua et ad aggrediendum terribilia. Sed ibi Magnū em̄ zc. Dic Seneca declarat quoddam dicit. q̄ maguū donū est hominē eē magnanimū. s. fm̄ virtutem. ut dē. iij. Ethic. s. mortē nō timēdo. Licet em̄ mors omnium terribilissimū maximū est. ut dē P̄b̄c. iij. Ethic. Tū magnanim⁹ timere non debet ex quo mors est de dono nature. ut dē Sen. in li. de remedijs fortune.

Si magnanim⁹ fueris nūq̄ iudicabis tibi cōtumeliā fieri de inimico. dices nō nocuit mihi sed animū nocēdi habuit. Et cū illū in p̄tate tua habueris vindictā putabis vindicare potuisse. scito em̄ magnū et honestū gen⁹ vindicte esse ignoscere

¶ Dic Seneca tangit vnā sp̄m fortitudinis seu magnanimitatis. q̄ patientia dicit. Et p̄mo ponit doctrinā. scdo subiungit causas ill⁹

huc. Scito esse re. Vult & q homo vere fortis nō debet reputas
re contumeliā ab inimico sibi illatā. nec vindictā statim appetere
sed sufficit alicui potuisse nocere. qz fm Boeciū inimico parcere
est opus pietatis. q aut parcat dementiā facit. Quia fm Tullius
primo rhetorices. Patiētia est honestatis ac vtilitatis causa. re
rum arduarū & terribiliū voluntaria ac diuturna pēssio.

Neminē susurro appetas. neminē suffodias. palā aggre
dere palmā. Nec geras cōfictū. nisi prius indixeris nam
fraudes & dolos imbecillem decet habere.

In ista gre Seneca ponit vnā aliā spēz magnanimitatis q̄ d̄s
fiducia seu magnificētia. Et ponit tria documēta. duo negatiua.
& vnū affirmatiuū. & postremo subiungit rōnem p̄dictorū. **P**ri
mū documētū q̄ magnanimus neminē debet decipere seu circū
uenire. Susurrator aut est detractor q̄ in occulto est inimicus. &
manifeste amicus. Scdm documētū est. q̄ magnanim⁹ in suo
sermone nō debet rimari secreta alterius. Juxta illud Lathonis.
Alterius dictūz vel factum ne carpsieris vnqz. Exēplo simili ne te
derideat alter. Tertio est salutaris poeta cū inquit. Nullius ar
dianū nec amici crimina pdes. Nec ea scruteris que latuisse des
cer. Tertū documētū est q̄ magnanim⁹ in sua victoria ma
nifeste debet apparere nō in occulto inimicū aggredi. nec debz ge
rere bella. nisi manifeste indixerit prius inimico vt se p̄parare pos
sit ad opponendū. & rōne illius adiūgit. nā ille nō magnanim⁹ est
q̄ querit dolos & fraudes cū illa faciūt aliq̄ue imbecillem. q̄ vitia
opposita sunt magnanimitati & fortitudini.

Eris magnanimus. si pericula nō appetas vt temerari
us. nec formides vt timidus. nā timidū nil facit animus
nisi reprehēbilis vite conscientia.

Hic Seneca subiūgit aliā spēm magnanimitatis in finebutus
capituli que dicitur p̄seuerantia. dicens vt in textu. Vn bene agere
paz p̄dest si mēs labilis erit. Ido Tullius in primo retho. descri
bens p̄seuerantiā sic ait. Perseuerantia ē in rōe bñ p̄siderata stabili
p̄petuaqz mōtio. propterea dicit hic Seneca quille vere magna
nimus est qui non appetit pericula sicut temerarius. sed aggre
ditur ea que aggrediendo sunt. quia vt ait Tullius libro primo
in tusculanis questionibus. Nemo se sine magna spe in mortem
offert & n̄ formidet ea que timēda sūt. Rōne subiūgit. Nā nihil ali
ud facit mentē timidam nisi perseuerantia vituperabilis vite rē.

Item nota q̄ ille q̄ vult dici magnanimus nō debet esse nimis
audax nec nimis timidus. sed debet seruare modū. qz virtus mo-
ralis illa cōsistit in medio. vt de p̄bs. ij. Et b̄c. In medio cōsistit
virtus. q̄re etiā dicit Nozari⁹. Est modus in rebus sunt certi deniqz
fines. Cū etiā Metrista. Omnibz adde modum modus est pul-
cherrima virtus.

De Continentia

Continentiā vo si diligis superflua circūcide. z deside-
ria tua in animū cōstringe. Cōsidera tecū q̄tum natura
poscat. z non q̄tum cupiditas exoptat

¶ Istud est caplm̄ tertiu⁹ z principale huius tractatus in quo Se-
neca postq̄ determinauit de duabz virtutibz cardinalibz. s. pruden-
tia z magnanimitate. hic p̄ter determinat de temperantia. priusq̄
de iusticia. qz iusticia est virtus sc̄dm quā quis bene se habet ad ali-
os. s. ad iustas p̄uersationes cū eis habēdo. Temperantia autē ē vir-
tus sc̄dm quā quis se habet ad seipm̄ que etiā continentia dicit. In
temperantia (vt Lullius in tusculanis q̄stionibz lib. p̄mo placuit) est
omniū p̄urbationū fons q̄ est a recta rōe defectio. Ipsa nāqz cor-
pus exterminat. vitia p̄gregat. hoim̄ intellectus deprauat. sensus
bebetat. z ignominia stulticie deturbat hominē. Sed temperantia
(vt Lullius. i. rhetor. refert) est rōnis in libidine z in alios nō re-
ctos imper⁹ anime moderata z firma dñatio. Ideo desiderare de-
bemus temperantiā z amare. eo q̄ sine ea recte viuere nō possum⁹.
p̄terea dicit Seneca in lra. Tu debes amare cōtinentiā. Nota
duplex est desideriu⁹. quoddā est qd̄ ab appetitu intellectiuo oritur
quociens virtutes z eternā beatitudinē desideramus. z illud nō est
freno cōstringendum. Aliud est qd̄ ab appetitu sensitiuo ortū ha-
bet. quo videlicet mūdanas voluptates z venereas delectatiōes
desideramus. z illd̄ est p̄stringendū freno temperantie.

Si cōtinentis fueris eo vsqz puenias vt teip̄o cōtent⁹ sis.
nā q̄ sibi ip̄i satis est cū diuitijs natus est. Impone cōcup-
scentie tue frenū. Omnia blandimenta que occulta volu-
ptate animū trahūt rence. ¶ De citra saturitatē. cū sobri-
etate bibe. vitā ebrietatem

¶ Sic Seneca ponit quattuor officia ad hominē temperatū spe-
ctantia. Quoz primū est qd̄ homo cōtinentis nō debet multū desi-
derare. sed contentari in bis que natura sibi tribuit z que a natu-
B

ra insunt. quia natura modico contenta est. **Uñ** Carbo. Commoda nature tibi nullo tpe desunt. Si fueris contentus eo qđ tpa pres-
bent. Qđ etiā intelligit hic cum dicit. Si cōtinens fueris. Nā ille
qui sibīpī cōtētus ē satis est. cum diuitijs natus est. Et illo eli-
citur qđ ille diues est qui contentat in his qđ habet. **Uñ** Eneas in
epist. Non em̄ ille paup̄ est qui parū habet sed qui plus cupit.

Secundū. si tu vis vocari temperatus. tūc refrenare debes tua
desideria et amouere voluptates corporales. que vim rōnis ipsius
intellectus absoluūt. **Uñ** Virgili⁹. Trabit sua quēq; voluptas.
Ex ipis em̄ nihil boni oritur. quia homines a sapiētia retrahunt.
Iuxta illud Hieronymi. Studio insistere nō possumus sup̄bi-
dantiā in mente cogitantes. **Tertiū** si vis dici tēperatus. non
comede citra saturitatē. sed cum mēsurā. et bibe ut non cōmittas
ebrietatem. **Uñ** Sanfredus in poētria noua. Quādo famē refi-
cis dapib; non sis ita plenus. qđ nihil apponi queat amplius. Et
subdit. non tantū quantū possis. sed quantū pdest. **Uñ** etiā P̄s
in de secretis secret or̄ ad Alexandr̄ sic ait. Si vis esse san⁹ nūq̄
ede ad saturitatem. nec bibe ad ebrietatem.

Obserua te ne in cōuiuio vel in qualibet vite cōitate imi-
taberis. qđ dānare videat. Nec p̄sib; delicijs inherabis.
nec desiderabis absentes **Uñ** tuis tibi ex facili sit non ad
voluptatē. s; ad cibū accede. palatū tuum fames excitet
non sapores **Desideria** tua puo redime **Si** ad naturā
uiuas. nunq̄ eris paup̄ **Si** alicui sua nō vident amplissi-
ma. si totius mūdi dñs sit miser est **Qui** cū paup̄tate bñ-
quēnt. diues iudicet. qđ h̄ tñ curare debes ut nō desinat
atq; ita q̄si ad exemplar diuinū cōpositus. a corpe ad spi-
ritū q̄rū potes abducere te festina.

¶ **Hic** Seneca ponit documenta ad homines temperatum spe-
ctantia. **Prīmū** si vis dici temperatus tunc serua illud in qua-
libet societate. ne damnes illos quos imitaris. sed potius sit pre-
oculis dictum Carbonis. **Judicium** populi nunq̄ contempseris
vnius. Ne nulli placeas dum vis contemnere multos. Et ratio ē.
quia qui alios vilipendit sibīpī vituperiū acquirit. **Sed** quō de-

bet se habere patet in istis metris. Si forte vis sapiens tu serua q̄
tibi mauido. Quid dicas. vel cui. cur. quomodo quādo. *Se*
cundo q̄ tu continens nō debes inherere voluptatibz p̄ncipibz. nec
etiam desiderare absentes delectationes. quia incōtinent. ā genez
rant. Seneca in epla ad Lucillū. xxiij. inquit. Ipe voluptates in
tormenta vertunt. epule crudelitatem asserunt. ebrietates nervo
rum. corporem tremorēqz. libidines. manū z articuloz omnū
depravationē. Ideo Valerius li. vij. de Brestotile loquit. Utz
Aillimū p̄ceptum q̄ voluptates abeūtes cōsideremus. Tertiu
documentū. debes esse modest⁹. qz victus moderatus honestatē
corpis z anime sanitatē cōseruat. Ideo z modico dz esse victus.
Zullius in paradortis. Cū tibi deus vel mater omnū natura de
dic animū. nihil p̄stantius. nihil p̄ciosius si recte co vtat. Turpe
ergo est si te ita p̄sternas vt nihil inter te z pecudē esse in paruo. S
est. debes esse cōtētus in modico. z nō nimitā curam gerere super
res tpales. co q̄ caduce sunt. tēporales z trāsitōrie.

Si p̄tinentie studes insudare nō habita amene. s; salu
briter Nec dominū vel esse notū a domo s; domū a do
mno Nō tibi ascribas que nō feceris. nec maior q̄ es vi
deri velis. z hoc mag; ob sua Nec paupras sit tibi immū
da. nec p̄simonia sordida. nec simplicitas neglecta. nec les
uita lāgnida Et si res exigue sint. non tamē sint anguste
nec tua desseas. nec aliena mireris

¶ Dic auctor ponit alia officia cōtinentie ad hominem tempera
tum p̄tinentia. Quoz primū est q̄ homo cōtinēs non debet has
bere amenas habitatioes. cōstruere. s. in possessione sua. nec velte
esse notus a domo. sed potius domū ab eo. Cū Zul. in li. ij. offi
ciorum. Omnia vtiqz domus est. vt nō ab ipa domo dignitas
sed a domino habeatur. Secundum officium est. continēs nō
debet sibi vsurpare q̄ nō fecerit. nec desiderare dignior esse q̄ est.
Cū Sanfredus in poetria sua. Nō te magnifices nec te sup etbe
ra ponas. In hoc aut̄ reprehēdit auctor duo vitia. que sunt vere
standa. Primū est mendaciū eo q̄ ille q̄ hoc fecerit mendaciū
cōmittat. qd̄ fugiendū ē. Cū Eneas in eplis. Nā vitate nihil con
B ij

Rantius. medatio at̄ nihil incōstanti? ⁊ instabili? Sc̄do resp̄ben
dit vanā gl̄iaz cū enī inanis est. ⁊ transitoria eā p̄tinēs fugere debet
Tertiu officiu q̄ ip̄a paup̄tas nō d̄; sibi eē imūda. deus eā diliḡ
git. Uñ Juuenal̄ in Saryra. Felices hōies paup̄ q̄s sp̄s ambit.
Illos nunc ad regnū sublimē retrahit. Quartū officiu q̄ parsi
monia p̄tinētis nō debet esse sordida. h̄ est abstinentia continētis
nō debet esse fetida qz abstinentia v̄rus est. Uñ nomē parsimōs
nie siue abstinentie p̄t accipi dupl̄r fm̄ beatū Lbo. ij. q. c. lvi.
Uno mō fm̄ qd̄ absolutā ciboꝝ subtractionē designat. ⁊ hoc mō
non designat accū v̄rutis s; est quoddā indifferēs. Alio mō sc̄dm
qd̄ est regulata rōne. ⁊ illo mō designat habitū vel v̄rutis accū.
Et diffinit sic. Est moderata sumptio siue subtractio. cibi fm̄ rō
nem. Et illa nō debet esse sordida quē admodū est aliq̄ abstinentia
hypocritaz ⁊ auaroz. Quintū officiu est q̄ cōtinētis simplici
tatis non debet esse neglecta. h̄ est humilitas cōtinētis nō debet
esse tarda. Uñ tunc ip̄a simplicitas d̄; esse neglecta qñ ip̄a nor; fa
cit bona opa. videlicet qñ quis aliter facit q̄ sua int̄rio est vt̄ sua
simplicitate decipiat alios. Uñ Alan⁹ in puerb̄ijs. Nō teneas au
rum totū qd̄ splēdet vt̄ aurū. Nec pulc̄z p̄mū qd̄libet esse bonū.
Non est in multis v̄rus qd̄ esse videtur. Decipiunt facis lumina
nostra suis. Sextū q̄ leuitas p̄tinētis non d̄; esse languida. hoc
est mobilitas animi nō d̄; esse infirma seu lesa. Unde tūc leuitas
dic̄ seu languida quādo animus hominis plus mouet̄ ad mala.
hoc est ad operationē rerum temporalū q̄ ad ea que v̄suz sunt.

Septimū q̄ continens non debet angustiari. propterea quia
exigue sibi sunt possessiones. Unde Carbo. Infantem nudūz cū
te natura creauit. Paup̄tatis onus patienter ferre memento. qz
paup̄tas. habens leticiam admirā. tuta est ⁊ secura. Octa
uum. q̄ continēs sua bona amissa non debet desistere. quia sunt de
dono fortune. Unde Seneca in epistola quadam ad Lucillum.
Non est tutum quod fortuna fecit tutum. quasi diceret. munera
fortune sunt valde dubia. Ideo temperatus nō debet trisari de
amissione rerum temporalium. Nonum. q̄ continens aliena
bona non debet multum extollere. sicut consuetudo hominū est.
Unde Virgil. us. Fertilior leges est alieno semper in agro. Uici
numq; pecus grandius vber habet.

**Si p̄tinētiā diligis. turpia fugito anteq̄ eueniāt nec
quemq; aliū verberas plusq; te omnia tollerabilia p̄terq̄
turpitudinē crede. A verbis q̄; turpib; abstinetō. nā licē**

tia eorum impudiciā nutrit. Sermones vtilēs magis
q̄ facetos ⁊ effabiles ama ⁊ rectos poti⁹ q̄ facūdos

In hac parte Seneca ponit quinqz officia r̄pantiē q̄ ad altam
spem q̄ modestia d̄r. Prīmū officiū q̄ tu cōtinens debes fugere
turpia anre q̄z enemiāt. h̄ est nō solū effectū. s̄ etia affectū vitiōuz
p̄stringere. Scdm̄ officiū. tu p̄tinens amplius nō debes corripi
pere aliquē plus q̄z teipm̄. hoc est prius debes te emendare. ⁊ inde
aliū vberare. Un̄ Larbo. Que culpāre soles ea tu ne feceris ipse.
Turpe est doctori cū culpa redarguit ipm̄. Un̄ duplex est verbe
ratio. s̄ anime ⁊ corpis. Anime est q̄ se tenet ex pre anime. ⁊ de illa
loquit̄ hic maḡ. Alia est corpis q̄ se tenet ex pre corpis. ⁊ talis itez
fugiēda est. Tertiū officiū. q̄ tu p̄tinēs om̄ia q̄ sunt sustinenda
tolerare potes p̄ter turpitudinē. Un̄ tēperatus a v̄tute tēperan
tie v̄tuosus d̄r. q̄ vitare debet q̄ opposita sunt v̄tuti. Et turpitu
do est vitiū in se turpis igit̄ est fugiēda. Quartū officiū. tu cōti
nens a v̄bis turpibz debes te abstinere. qz impudiciā nutriunt.
Un̄ p̄bs in Ethicis. Unusq̄sqz q̄lis est talia opatur. Si q̄ bon⁹
⁊ v̄tuosus bona opatur. Si q̄ turpis turpia opatur. Quintuz
officiū. tu p̄tinēs diligere debes in sermonibz tuis vtilitatē pl⁹ q̄z
ornatū. Rō. qz sermones vtilēs edificāt intellectū. sed faciūdi im
pediunt inq̄sitiōnē v̄tutis. Juxta illd̄ p̄bi p̄mo p̄bermentias.
Poetice ⁊ oratorie oīes sunt oblinq̄nde. i. dimitte. qz potius
impediūt in v̄tutis inq̄sitiōe q̄z puocāt. Ido Vincētius in spe
culo hystoricali li. vij. Turpe ⁊ valde male virtuosum est inferre sen
tentiā delicatam. qz a pl̄ibz intelligi nō p̄t. p̄trea tu p̄tinēs debes
diligere plus fructuosos sermones q̄z facundos.

Miscebis interdū serijs iocos s̄z t̄patos ⁊ sine detrimen
to dignitatis ⁊ verecūdie. nā rēphensibilis est risus si im
moderatus fuerit ⁊ si pueriliter effusus si muliebriter fa
ctus odibilē facit hōiem risus aut supbus aut clarus aut
fatuus aut ex alienis malis puocatus.

Hic Seneca ponit aliud officiū p̄tinētie rōnis eiusdē. Dicēs qz
tu p̄tinēs debes aliqui imponere tue p̄tinētie iocus p̄pter solaciū
humane vitē. sed moderatos sic qz nō excedāt honestatē cū medi
um est. de p̄p̄ria rōne v̄tutis. vt dicit̄. v. Ethic. qz morus est nō v̄t
virtutum. Et risus immoderatus est rēphensibilis. Si fuerit p̄
B iij

ducatur pueriliter. vel supbꝫ aut clarius aut malignꝫ aut fatuꝫ aut
cuocatus ex alienis malis. qꝫ spꝫ talis risus facit hominẽ odiosuꝫ.

Unde risus dꝫ puerilis. qꝫ qꝫ solus ridet sine moꝫ maruritaꝫ
te. sine causa. sine oportunitate. Unꝫ Moralit. Nõ ride solus nã
risus vniꝫ oris. Fatuus vel stultꝫ reputat omibꝫ hominibꝫ. Et risus
dꝫ muliebris qꝫ quis ridet sine causa legitima. vt mulieres qꝫ exci
tamento laetitie vel leuitatis ridere solẽt. Risus dꝫ supbꝫ quã
do qꝫ ridet subfannãdo. z ille generat rancorẽ z odiũ. Unꝫ Salu
stius. Odiũ querere extreme demẽtie. i. stulticie est. Risus dꝫ
citur malignꝫ qꝫ quis ridet de malefactis suis ppetratꝫ. vt Prof
perb. iij. Qui letãtur cum malefecerint pdenãt. Risus dꝫ fatu
uus quãdo quis sempꝫ ridet. Unꝫ. Per multũ risum debes cog
noscere stultũ. Dicit autꝫ puocatus ex alienis malis. qꝫ quis ri
det in aduersitatibꝫ proximi quẽ tamẽ diligere sicut seipm debet.
Ideo peccat cõtra virtutem charitatis.

Si ergo tempꝫ iocos erigit hos qꝫ cũ dignitate sapiẽter
gere vt te nõ grauet quispiã tãqꝫ asperũ nec te cõtemnet
tãqꝫ vilez. Nec sit tibi scurrilitas sꝫ grata vrbãitas. Sa
les tui sint sine dẽte. ioci sine vilitate. risus sine cachinno.
Vox sine clamore. Incessus sine tumultu. Quies tibi si
ne desidia erit. Et cũ ab alijs ludis tui sancti aliquid hos
nestiqꝫ tractabis:

¶ Dic Seneca cõcludit positiũ suũ de risibꝫ z iocis. ostendens
qualis debet esse risus z iocus z vnde primo. qꝫ dꝫ fieri scõm exci
gentiam tꝫis. cũ omnia suũ rẽpus habent. z suis spacijs transeant
vniuersa sub celo. vt dicit Ecclesiastici sic videlicet qꝫ sit virilis z
bonis moribꝫ cuocatus. z nõ pueriliter nec muliebriter. Deinde
excludit vanitatẽ. dicens qꝫ scurrilitas nõ debet esse grata vrbãit
tas. Dicit em̃ quis scurrilis. qui trusus z nequitijs intẽdit. hinc
inde currẽs ad pgregationes z cõuiuia hominum. vt eis possit se
ostendere in sua scurrilitate hoc est neqꝫtia. Deinde ponit docu
menta dicens qꝫ tui sales debent esse sine dente. hoc est tue repres
bensionis fieri debẽt sine mordacitate inuidie. Unde sales dicun
tur in plurali nũero qꝫ amara seu rẽbensionis. Duplex est rẽ
bensio. quedã sit causa amicitie. videlicet qꝫ peccat a fonte charita
tis. quẽadmodũ pater rẽbendit filiũ. amicus amicũ. z illa ẽ laus
dabilis. Alia est que fit causa odij vel inimicitie. z illa auroz bic re

darguit. quia fit cū mordacitate. Et tui soci debent esse sine vili-
tate. hoc est tue puerfationes debent esse sine malicia. Et risus tu-
us sine cachinnō hoc est sine subsannatōe. Ut Lachinn⁹ est risus
inutilis. et dicit a cō et binnus et hoc ppter dētes q̄ vident albi in ri-
su. vor tua debz esse sine clamore. et incessus et transit⁹ tu⁹ sine stre-
pitu. et req̄es tua dz esse sine pigrizia. Cū Latho. Plus vigilia sp̄
ne somno deditus esto. Nā diurna quies vitij alimēta mini-
strat. Et cū ab alijs hominibz ludif tunc tu semp ptractare debes
aliquid honesti itegocij et opis. B est. q̄ hō vtuosus nunq̄ dz habes
re debet animū dissolutū. sed sp̄ se occupare bonis opibz. vt dicitū
est supra. Nō semp sis in actu rē.

**Si continens es adulationes evita sitqz tibi tam triste
laudari a turbibus q̄ laudaris ob turpia letior esto quo-
tiens displices malis. et malorum de te estimationes pra-
uas ad verā tibi laudationem ascribe**

¶ Sic Seneca ponit alia officia temperantie que ad modestiam
reduci possunt inq̄tum est species tēperantie. Et vult q̄ cōtinēs
deber fugere adulationes. hoc est blādos sermones. Seneca au-
tor est li. iij. Qui em̄ sapiens est minime adulationibz credat. Fi-
ctis em̄ sermonibz venant homines. sicut p̄rbete siue p̄bamū ca-
piuntur pisces. fugere ideo debet. qz pueria laudatio est et vitij
detestabile. vtz p̄ eius diffinitionē. Adulator est q̄ supra modū vir-
tutis. in cōuersatiōe hominū nimū vult cōplacere hōibz alijs. in
sermonibz vel factis. Ideo Zul. rusculanis q̄stionibz. li. viij. ait. A
turba q̄tum potes te sepe ne adulatoribz latus p̄beas. artifi-
ces sunt ad capienduz superiores. Ideo dicit Seneca q̄ valde de-
testabile est laudari a turbibus. Qui ergo laudatur a talibz signum
est q̄ ip̄e etiam vitiosus errat. cum om̄e simile diligat suum simi-
le. Et Ecclesiastici. vij. In displicentia em̄ amicitia frangitur. Tā-
ta est em̄ distantia inter probos et improbos. quanta est inter vir-
tutem et vitium. vt dicitur in Etbicis. Ideo debet gaudere vt vitu-
perator a malis. et ascribere prauas suspensiones ad veram reco-
mendationem.

**Sifficillimū opus continentie est assentationes adu-
latorum repellere. quorum p̄mones animū quadam vo-
luptate resoluunt. nullius p̄ assentationem amicitiam**

B iij

mercatis. nec ad tuam p̄merentē gratiā p̄ hanc ad te adi-
tum alijs pandas.

¶ Sic Seneca subdit aliqua officia p̄tinētie. Dicēs q̄ difficillimuz
p̄tinētie opus est. remouere assentatōes adulatorū. cū q̄si natura
le est laudē appetere. Nemo in suis negocijs optat vituperiū. cum
est de rōne maloz. sicut laus est de rōne bonoz. vt dicitur. Et dicitur. Et
dicitur vltra q̄ sp̄atus amicitia acq̄rere nō debet p̄ assentationē. q̄a
vt dicitur. Tul. li. iij. retho. Assentatōes dulcia principia et iocunda
habent ericis aut amarissimos. Ideo acq̄rere nō d̄z nec p̄mitte-
re alijs suā amicitia gr̄a et adulationis rē.

**Nō eris audax nec arrogās nec p̄tinax sūmittes te. Ne
p̄iūtes dignitates grauitate seruata. Ammoneberis lib̄-
bēter. et resp̄benderis patienter. Si merito obiurgauerit
te aliquis. scito q̄ p̄fuit. Si imerito scito q̄ p̄desse volu-
it. non em̄ acerba sed blanda verba timebis**

¶ Postq̄ determinauit de adula tōe p̄ quā anim⁹ in supbia mer-
gitur. hic p̄nter ponit documēta p̄ que possum⁹ effugere supbiam
q̄ nihil acius cruciat. nil molesti⁹ arguit q̄ ip̄a cū sit pestis oculi
ta. vitiōz origo. vt omnū maloz. iniciū. sicut hūilitas iniciū est
omnū bonoz. Ideo h̄ autor ponit documēta h̄c. Et vult p̄mo
q̄ hō tēperatus nō d̄z esse audax h̄ est nimis p̄sumptuosus. q̄ ta-
lis audacia ducit hoīem in multa picula corpis et anime. Nec de-
bet esse arrogās. h̄ est supb. q̄ supbia inficit om̄ia bona. Un̄ Bā-
fredus in noua poerria. Fel modicū toti mel amaricat. vnica mē-
da. i. macula totalē faciē deformat. Etia deus homini supbo resū-
stir̄ q̄ supbiā fugere debem⁹. Et subdit q̄ hō tēperat⁹ etiā d̄z habe-
re hūilitatē. q̄ fm̄ euāgelistā in euāgelio. Qui se hūiliat exaltrabit.
Ideo h̄c b̄n̄s Petr⁹. Estote subiecti om̄i hūane creature p̄pter de-
um. Et tu p̄tinēs nō debes iactare te ex hūilitate aliq̄. h̄ est te lau-
dare. vñ puerb. xviij. Sermo laudet te alien⁹ et nō os tuū. extra-
neus et nō labia tua. Et idē in. vi. ca. Qui odit increpatōes stult⁹ ē
ideo hic d̄c Seneca q̄ p̄tinēs debz lib̄ter sustinere amonitiones.
Cū at aliq̄s increpauerit te merito. scire debes q̄ talis p̄fuit tibi.
si aut̄ imerito scias q̄ voluit tibi p̄desse. idō nō debes timere acer-
ba v̄ba sed blanda. Un̄ Salomō puerb. xviij. Meliora sunt vul-
nera diligentis q̄ fraudulēta oscula odientis

¶ Nō vitiorum tuorum fugax ip̄e aliorum vero nec curi-

osus scrutator neq; acerbus reprehensor. s; sine expbatione
corrector. ita vt amōitōem sp caritate ⁊ hilaritate pūelias

¶ Dic Seneca ponit documenta per que possumus fugere super
biam. Et dicit q; tu continens debes esse viator tuorū vitiōrū. q̄a
nihil peius est vitij vt dicit Quid. li. Fastorū. Nec etiā curiosus
inquisitor aliorū vitiōrū debes esse. qz multa mala exinde oriūtur
Neq; reprehensor acerbus esto. hoc est crudei s corrector. sed an
recedere debet amōitio charitatis ⁊ hilaritatis. hoc est ex inu
dia alium corrigere non debes. sed ex dilectione.

¶ Exori facile dato veniā Nec extollas quenq; neq; desij
das Dicētiū esto tacitus auditor auditorū p̄mptus repe
titor Te q̄renti facile r̄nde Cōtendenti facile cede. nec ad
iurgia siue discēptatōs descēde cito ⁊ si q̄ sūt rōe remoue

¶ Dic auroz ponit alia officia ad species tempantie se extendētia
Et vult p̄mo q; tu continens facilliter debes dare veniā erranti.
hoc est indulgentiā ⁊ gr̄am. qz magnū donū animi est vt dē Ver
ro in sententijs. similiter Terentius. Magna ps pietatis est in
dulgere erranti. Ideo p̄mptus debes esse ad dandam veniā.
Tuo alique extollere debes p̄pter nimia laudationē. Vñ Hora
cius in ep̄la. Qualē p̄mendas aspice atq; itez aspice. ne mor in
cutiant aliena peccata pudorē. Neq; alique deprime p̄pter nimia
vituperationē. Vñ Tul. in tusculanis. Stulticie p̄mū est aliorū
cernere vitia ⁊ obliuisci suoz. sed mediū ⁊ modū serua. iurta dis
crum Ludolphi Om̄ib; adde modū modus est pulcerrima v̄tus
Et tu continēs esto tacitus auditor loquentiū ⁊ paratus repeti
tor auditorū. hoc est q; tu continens tacite audire debes v̄ba que
dicunt. Et te interroganti facilliter responde. hoc est ignorantem
informare debes de dubijs q̄ ip̄e a te querit. Et subiungit q; con
tinens non debet aggredi ad iurgia siue discēptiones sed te remo
uere cum ratione. hoc est q; concordiam facere debes inter litigā
tes. qz cōcordia nutrit amorem. vt dicit Latio r̄.

¶ Si p̄tinēs es animi ⁊ corpis tui motus obfua. ne in de
cori sint nec illoe Ideo p̄tinens qz latēt nam nihil differt
si nemo videat cū tu ip̄se videas

¶ Dic Seneca ponit alia documenta ⁊ species continētie se ex
tendētia. Et dicit. si tu temperatus es debes refrēnare appetitū

animi tui & corporis ne sint indecentes. Et sciendū q̄ duplex ē
appetitus. videlicet sensitiuus & est qui inclinā boninē ad rem
delectabilem & corruptibilem Sed intellectualis est qui inclinā
boninē ad acquirendū bonū intellectuāle vt virtutes & scientie
Et ambos custodire debet temperatus homo. cum ratio semp̄ des
preccatur ad optima. sensus vero ad mala. s. ad delectatiōes cor
porales & res corruptibiles.

Mobilis esto non leuis constans nec p̄riax alicuius rei
te habere scientiā ignotū nec nō molestū sit oēs tibi pares
facies inferiores supbiendo non cōtemnes superiores. re
cte viuendo nō metuas. In reddenda officiositate ne sis
negligens neq; acerbo exactor appareas

¶ Dic Seneca ponit alia officia & p̄rietates temperantie in q̄bus
breues & viles innuit doctrinas. vt patet in lra. Dicit primo sic.
q̄ homo temperatus debet esse mobilis. Vñ homo dupliciter di
citur esse mobilis. Vno mō corporaliter. videlicet qui facilliter & le
ui occasione mouet de loco ad locū. Et talis p̄prie dicit̄ incōstans
Inconstātia aut̄ vitiosa est ex causa erroris. vt dicit Boe. in li. de
disciplina scholarum. vbi de filio incōstantie in exemplum suos
accus tradidit. vt constātes in negocijs nostris simus & ab eo cō
stantiam seruare discimus. Sedo mō homo debet esse mobilis
sp̄ritualiter. videlicet q̄ mouet ad aliq̄ faciendā causa & rōne exigente
& de illa mobilitate loquit̄ hic Seneca. Et dicit q̄ r̄paratus d̄z ē fle
xibilis ad pagendū bona & nō d̄z esse leuis. hoc est incōstās & in
stabilis sed potius firmus & p̄seuerans in bono. qz fm̄ Isidorum
Salus inchoat̄ p̄mittit̄. p̄seueranti aut̄ dat̄. non em̄ beatus est
qui aliq̄s bonū inchoat̄. sed q̄ p̄seuerat̄ terminat̄. Nec tēperat̄
debet esse p̄prie opinionis. sed aliq̄n cōsilia alior̄ accedere debet.
Iuxta illud Carthois. Nullius sensum si p̄dest̄ tēperatis vnq̄s.

Et subdit q̄ cū temperatus possidet scientiā. alios libet̄ infor
mare debet & non habere tedium in informando. Vñ Bern̄. Pu
erum ignorantē informans non minus facit q̄ q̄ indigenti panē
prebet. Ideo esse Alanus in puerib̄s. Nō minus is peccat q̄ cen
sum condit in agro. q̄ qui doctrinā condit in ore suo. Et tempa
tus debet esse humilis cū ipa humilitas exaltet. Nec d̄z contem
nere inferiores. Et nō debet timere superiores cum recte viuūt.
Vñ Latio. Cū recte viuas ne cures verba malor̄. In officiosita

re reddenda non debet esse tardus neq; acerbis corrector superior.
Uñ Iſidorus. Sic se habere debet superior erga suos subditos vt
ipse plus diligatur q̄ metuatur.

Cunctis esto benignus, nemini blādus paucis familiaris, omnib; equus esto. ſeuerior iudicio q̄ ſermōe, vlti q̄ vultu. clementie cultor, ſeuitie deteſtator, bone fame ſeminator, nec inuidus aliene.

Hic Seneca ponit alia officia tēperantie cū priorib; z ſequentibus aliq̄liter p̄uenientia. Et vult p̄mo q̄ tu cōtinēs omnib; hominib; benignus eē debes. Sicut dicit etiā in euāgelio. Eſtote miſericordes ſicut z pater veſter miſericors eſt qui in celis eſt. Similiter habet Marth. xi. Diſcite a me q̄ mitis ſuz z humilis corde. Et nemini debes eē applauſiuus. nec omnib; aures tuas p̄mittere. vt habet in vitis phoꝝ. ca. xxii. Et tu continēs paucis hominib; debes eē familiaris. iuxta illd̄ Iherēc̄ij. Nam nimia familiaritas cōtemp̄tū parit. Silr Plaurus. Nemini te nimis ſodalē facias. Uñ. Qui nimis humilis eſt, p̄ ſtulto reputat. Et ſubdit q̄ cōtinēs omnib; hominib; equus eſſe debet. z ſeuerior in iudicio q̄ in ſermo. ſilr in vita q̄ in facie crudelior. amator pietatis. q̄ cōtinens a virtute tēperantie fruſus dicit. Dicit ergo clementiā habere debet z autor bone fame eſto. hoc eſt vbiq; venies ibi ſp̄ bonū de p̄mo p̄ferre debes z non malū. Culpator eñ hominū nō eſt ver⁹ recōmendator. Et deteſtator eſſe debes crudelitatis z nō inuidioſus fame alterius. nā hoc iuſto iudicio dei p̄git q̄ q̄ conat̄ lumē aliene fame in alijs deſtruerē. ſeipm̄ deſtruit. vt dicit Alan⁹. in de planetu nature. p̄la. vij. Sicut papilio volitās circa lumē ipſum extinguit z ſeipm̄ cōburit. ita inuidia aliene fame. Inuidia etiā vt dicit Pho in ſecretis ſecretoꝝ detractionē generat. Ido cōſolat nos Salomō in puerb̄js. xiiij. ca. vi. Ne comedas cū homine in uido z ne deſideres cibos eius. q̄m̄ in ſilrudinē artioli z cū coniescturis eſtimat qd̄ ignorat. comedet z bibe dicit tibi z mēs eius nō eſt recum.

Rumorib; criminib; ſuſpicionib;. minime credulus ſiſ ſp̄oti⁹ malis que p̄ ſp̄z ſimplicitatis ad nocendū aliq̄bz ſurreperint honorem ſurripientes, oppoſitiſſimus ſiſ. ad iram tardus. ad miſericordiā pronus.

Hic Seneca ponit aliqua officia cū priorib; aliq̄liter p̄uenientia z

vult primo q tu p rines nō cito credere debes fabulis z rumoribus
vulgaribus. Jurta illd Lathonis. Noli tu cuidā referēti credere sp.
Exigua est tribuēda fides qz multi multa loquunt. Non credatur
cuqz si multa loquit. z h idō qz in multiloqō raro deest mēda cū
vt dē prouerb r. Jdō mime credul^o sis. nec etiā credere debes cri
minibus. h ē diffamatoribus. qz vt dictū est pcurator bone fame z ses
minator eē debes. Illi at p rī eē debes q mittit surripe bonā fas
mā. vltz q p spēs falsā veniūt ad nocendū aliqō. Et tu mime cred
dulus eē debes suspicionibus. nā suspitio fm Tul. ē qn ex mal^o ius
dicis pcedit. Lōtingit at suspitio tribz modis. Prio qn qd in ses
ipō malus est. qn ipē Jsi p seus sue malicie maluz de alio opinat.
Secō qn aliqōs efficit mal^o ad alreuz. qz de inimico ex leuibz signis
qd mala opinat. Tertio ex magnis expimentis. z sic pbs dē q ses
nes marie sunt suspecti. qz multo ciens expimentū hnt. Et subdit
Sen. Tu p rines pnus eē debes ad misericōdiaz z leni^o ad irā. Nā ira
vt dē pbs. vij. Ethic. macerat corp^o. Seneca in li. ij. de ira. Nihil
velocius ad insaniā qz ira. ideo est fugiēda. Etiā ideo. quia corru
pit subiectum z vitā diminuit.

In aduersis esto firmus. in pspis cautus z hūilis ocul
tator hūitū. Sicut em vitioz vane glorie cōrēptor. z hoz
qbus pditus es nō acerbz exactor esto Nullius imprudē
tiā despicias. Rati p mōdis esto. loqntiūm paries auditor
Seuer^o nō seu^o. hilares nō spnas Sapiētie cupid^o z do
cil^o Que nosti sine arrogātia postulāti impitire q nesci sine
occultatōe ignorātie tibi postula impitiri

Hec est vltima ps hui^o capli de rpancia. in q Seneca plima
officia rpancie sup addit cū repetitōe qrdam p bator. Et vult
pino q tu p rines firm^o eē debes in disfortunis vel aduersitatibus
z circūspect^o. vñ Latho. Cū fueris felix q sunt aduersa cauero. nā
vltima raro corrident pnis. Jdō etiā Sen. li. vij. d naturalibus
sic dē Nescis fortūa qescere nūc leta nūc trist^o. Dz igit nemo in pro
spicitibus gaudere. neqz in aduersitatibus deficiat. Et subdit q cōti
nens dz eē hūilis occultator suaz hūitū. h ē nō dz q rere gliaz va
nā de suis hūitibus. nā glia labilē. vt dē mgf Sen. in eplā qdaz ad
Lual. Quid de vanis gliazis hōibz qz mime pdest. iō p rēnere de
bes vanā gliaz. qz facilliter decidit sicut flos Tul. ij. offi. Et sub
dit q p rines etiā nō dz esse crudelis exactor vel corrector illoz ho
minū qbō anpōst^o z p pōst^o est in dignitate. s; hūilis vt pus patu

et. Neq; etiā p̄tines alicui⁹ insipientiā spernere d̄z. Nā magna mī
sericordia est miserere insipientis. vt d̄t Platin⁹ p̄bs. Et continē
paucā loq; d̄z. z illa q̄ loquit̄ debet esse vera. Iuxta illud Moral.
Sermo breuis verus tuo p̄cedit ab ore. Silr Latho. Nō sis v̄s
tosus zc. Et d̄z esse cupidus sapiētie. Nā n̄bilytū bōib; in hac vi
ta est q̄ ip̄a. qz disponit om̄ia. vt d̄z Sapie. viij. Et vitā q̄erā effi
cit. vt d̄t Seneca ad Lucil. Et rōtines d̄z esse doctis. h̄ est dilige
ter d̄z insistere studio. Quare d̄t Seneca. lxxvij. ad Lucil. q̄z diu
vitas tādū discas. Un̄ Latho. Instrue p̄ceptis animū ne discere
cesses. Nā sine doctrinā zc. Etā p̄tines imp̄ire d̄z illud qd̄ potest.
postulāti. cui⁹ rō aū habita est. Et ea q̄ tu ignoras sine verecūdia
inquire ab alijs. Nā p̄bic anim⁹ tu⁹ eleuat. vñ. Sepe rogare roga
ta teneretentes docere. Nec tria discipulū faciūt sup̄are mḡm.
Ideo nō debes vereri de inq̄sitione. nec occultare tuā ignorantā.
Non em̄ viciū est n̄bilytū scire. sed n̄bilytū discere velle.

De Iusticia

Iusticia post hec virtus est. Quid aut̄ est iusticia nisi
tacita nature cōnexio. in adiutorij multoz; adinuenta.
Et qd̄ est iusticia nisi nostrā constitutio seu diuina lex z
vinculū hūane societatis. In hac ac nō existimam⁹ quid
expediat. Expediat illa quicquid dictauerit.

¶ Istud est vltimū z principale caplm̄ hui⁹ rotū libelli Senecę in
q̄ determinat̄ de vltima v̄tute cardinali. s. iusticia. Et diuiditur in
duas p̄tes. In p̄ma p̄te ponit Seneca diffinitionē. in scda p̄p̄rieta
tes z officia iusticie. ibi. Si q̄s zc. In p̄ma p̄te innuit̄ p̄mo q̄ iusti
cia est v̄tus. scdo cuiusmodi v̄tus est iusticia. tertio q̄ ip̄a est v̄tū
z illa pat̄t̄ in terzū fm̄ ordinē. Anq̄z debis in sp̄ali aliqd̄ dicet̄. p̄e
mittēda sūt qd̄a ḡnalia p̄ noticia seq̄ntiū hūda. Et sunt tria. Pri
mū. q̄ iusticia respicit ea q̄ sunt in cōsolationib; hūane vite. vt d̄t
P̄bs. v. Etbic. Silr mḡ h̄ in l̄ra qn̄ d̄t q̄ ip̄a sit rep̄ta in adiuto
rij multoz;. Quicqd̄ em̄ rō licitū esse dicat. h̄ p̄seq̄nda est ex recta
rō dicat̄ in hūanis cōsolationib; vite necessarijs cōlitate z eq̄tatem q̄
merito eq̄tas seruāda est q̄ p̄p̄riū obiectū est iusticie. Scdm̄ prin
cipale est in q̄ s̄sistit iusticia z q̄s p̄p̄rius ei⁹ ac⁹ est. Propu⁹ enim
ac⁹ ip̄i⁹ est reddere vnicuiq; qd̄ suū est. Nā materia iusticie ē ope
ratio exteriōz fm̄ q̄ ip̄a vel res q̄ p̄ ea agit̄ sit respectu alteri⁹. Pro
p̄riū em̄ cuiuscūq; est q̄ sibi dat̄ fm̄ cōlitate z p̄portionē iusticie. q̄
p̄p̄riū ac⁹ iusticie est reddere vnicuiq; qd̄ suū est. Tertij ē de quid
dicat̄ ip̄i⁹ iusticie. vñ ip̄a sic notificat̄ fm̄ Ambro. in li. de officijs

Est que unicuique reddit quod suum est. alienum non vendicat. utilitatem propriam non negligit. ut eorum equitate custodiat. Eadem finem beatissimi Theophylacti in. ij. q. sic diffinit. Est constantis perpetuaque voluntas. unicuique quod suum est tribuens. Sicut a patre. v. Ezechiel. Est habitus secundum quem aliquis dicitur operari secundum electionem iustitiae.

Quisquis hanc sectari desideras. Primo deus time et eum ama ut amaris ab eo. Amabis autem deum si miraberis eum in bonis aut omnibus vel potest esse. nulli nocere. Et tunc cuncti appellabunt. te videlicet iustum et omnes te sequuntur. venerabunt et diligunt.

In hac parte Seneca potest praeter executionem ponere de proprietate et officia iustitiae dicens primo quod secretorum iustitiae principaliter debet timere deum. Unde puer. xxiij. In timore domini esto tota die. nam initiu[m] sapientie est timor domini. Eccl. i. Nam timor domini ut ibidem dicitur gloria et gloria et leticia est. Ideo deum timere debemus ut amemur ab eo. Ideo etiam diligere pro omnibus debemus eum. unde Lactantius. Si deus est animus ut nobis carnia dicitur. Dic tibi precipue sit pura mente colendus. Ille autem amat deum qui imitatur eum in suis mandatis. In bonis ut omnibus proficiat vellet esse. et nulli damnum inferre. quoniam quod bonum facit tunc omnes homines appellabunt eum videlicet iustum et perfectum. et omnes sequuntur et amant eum.

Iustus enim ut sit. non solum non nocet. sed et nocentes prohibet. Nam nulli nocere non est iustitia. sed ab alienis abstinentia. Ab his ergo incipe et non auferas nisi ad maiora puerbari. Et tamen aliena ablata restitue. Raptores quos ipsos ne ab alijs timendi sunt. castiga et prohibe et coherce.

Dicit Seneca potest alia officia iustitiae dici. non solum in bonis consistit iustitia ut nulli nocere. sed etiam prohibere nocentes. Nam nulli nocentium inferre. proprie dicta non est iustitia. imo requiritur custodia ab alienis malis. Et ab his documentis debes incipere. et non cessare donec ad maiora puerbaria. Etiam non solum aliena ablata restituere debes imo etiam iniuncta que fuerunt possessa et relicta. ut dicit beatissimus Theophylactus in. ij. q. lxxvi. Et castigare debes et prohibere ipsos raptores ne ab alijs hominibus sint formidandi. quia in bonis consistit proprius actus iustitiae ut visum est.

Et nulla vocis ambiguitate prouersam neccitas. sed animi qualitate speculare. nihil tibi intersit an affirmes vel neges. De religione ac fide scias agi vbi quilibet de veritate tra-

ctat. **Nā** est de^o in iureiurādo inuocet^r z inuocātū testis
non erit tū inde nō transeas veritatem nec iusticie transi
leas legem

Hic Sen. ponit alia officia ad habitū iusticie pertinentia. z vult
pino qd hō iustus de dubio sermone disceptationē facere nō debet
hoc idē Latho in suis dogmatib. Tratus de re incerta cōtendere
noli. Nā s. ppiū est stultoz. vt dicit^r Prouer. xviij. ca. Labia stul
ti immiscēt sermō z os eius iurgia puocat. Et subdit Sen. qd q
litate animi inspicere debet iustus. sic vitz qd sit infecutor bonoz
moz. Et scire debes qd iste tractatus est de religioe z fide. ideo ser
uanda est vbi cū qz tractat de veritate. z si deū in iureiurādo inuo
caueris. z nō tibi testis fuerit. pterea nō debes ptransire veritatē
nec statutū iusticie. Nā post deū ipa veritas colēda est. vt vult Pi
thagoras qd sola deo hōies pimos facit. Ideo Pbs Empedocles
inquit. Laue ab his qd veritatē nō seruāt. ideo nunqz recedere debes
a lege veritatis nec iusticie.

Qd si aliqui coarceris mendacio vti. vtere nō ad falsi sed
ad veri custodiā. Et si cōtigerit veritatē mendacio redi
mere. nō mentieris s. potius excusabis. qz ibi honesta cā
est **Iust^o** secreta nō pdit. tacēda est tacet. z loqnda loqf.

Hic Seneca ponit alia officia ad habitū iusticie pertinentia. vo
lens qd si aliqui p pulsus fueris aliqui frui mēdacio. vti debes ad cō
seruationē veri z nō falsi. nā ad iusticiā nos nati sum^o. vt dicit^r Zul.
in li. i. Nihil pstantius qz intelligi nos ad iusticiā esse natos. non
enī opinione sed natura ius institutū ē. cū at iust^o dicit^r qd ius fuas
vri dicit^r ad pseruatōez veri sermonis. z propter vtilitatem mendacij
Mendaciū at scdm se malum est z fugiendū. vt dicit^r Pbus. iij.
Echiē. Unusquisqz qualis est talia facit operat^r z viuut nisi gratia
alicuius operet. Si at cōtigerit nos vti mēdacio ppter vtilitatez
proximi z nō ppter deceptionem vel gratia lucri mendaciū prauū
nō est. z si hō iust^o nō manifestat secreta iustus dicit. Sed fatui fa
ciunt oppositō mō. de qd Alan^o. Sultior est stulto qd mādāt bal
sama cribro. Et vbi pleno vba tacēda viro.

Et illi alta ē pax z secura ec trāqllitas. vt dū illi a mal^o viti
cūf. ab ist^o at mala vincāt. **Hec** g^o si studere curauer^o let^o
z intrepid^o finē tui cursus expectabis tristitiā h^o mōdi bila
ris despicias z tumultuosa expectabis qetus z ad exte
ma securus pperabis

C ij

¶ Dic p̄r oñdit Sen. q̄ sūma reſes z alta pax seu ſecura erā illi
tas illi hōi exiſtit vitz iuſto. q̄ tacēda tacz z loq̄nda loq̄t. Et cū ma
li hōies ſupant a mal. tūc ip̄e oia ſupat mala. Et ſi ſer̄ Sen. Si
iuſt' curā habuerit inſtudio z retinēdo ea que dicta ſūt de iuſ
ſticia. iſte tūc z let' expectare p̄t terminū ſue vite. z oia h' mandī
refutat. vitz triſticia z tumultoſa ſuſtinet z ḡdiel tūc' ad extre
ma vite ſue. Nam iuſticia ſm Mercuriū ē vocatio dei. Et ſt illa
duo officia retinet q̄ pōit Lactan. in li. de bo cultu dei. vitz cōſiſgi
deo z hōi. p̄mū vitz deo p̄iugi religio nūcupat. Scōz āc hūanitas
eſt. ſecure z hilarit' p̄perare p̄t ad extrēa iudicia p̄ iuſticia hō.

De Meſura z moderatōe prudentie

H Is q̄ p̄ſtitutōibz hē q̄tuor virtutes p̄fectū te faci
unt virū ſi meſurā rectitudis hārū eſt vitz. Et ſine ſuabio
Nā ſi prudētia ſminos ſuos excedit. coll' d' nūid' acumi
nis eris ingenij inueſtigatoz latenti. Quicūqz noxiarū
oſtentatoz vocaberis inimic' timid' ſuſpicatōibz attent' ſp
aliq̄d timēs. ſp aliq̄d q̄rens. ſp aliq̄d exiſtimās z ſubtiliſſi
mas ſuſpicatōes tuas ad reſp̄ſiones alie' impingēs ad
miſſo notaberis digito aſtu plen' d' ſipell. ſimplicitat' inimi
cus. cōtemplatozqz culpaz z poſtremo vno nōie a cūctis
mal' vocaberis homo

¶ Poſtq̄ Sen. determinauit ſpecificē z ſigillatim de q̄tuor virtutibz
cardinalibz. vitz de prudētia. magnanimitate. p̄nētia z iuſ
ſticia. Dic p̄r pōit epilogaōez hāz virtutū. z b̄ p̄rer meliorē hāz
bendā memoriā. Et p̄mo pōit recapitulatiōem prudētie Scōo
magnanimitat'. Tertio p̄nētie. Quarto iuſticie. Et p̄es p̄tēbit p̄
ordinē in p̄ceſſu ſe. Epilogaō de ſic. His q̄ inſtitutōibz v̄. q. d. q̄
ille q̄tuor virtutes cardinales cū officijs carūde. faciūt te vitz ſeli
cem z p̄fectū. z hē v̄z ſuaves ſm meſurā rectitudinis. vñ Sen.
in epla. lxxvij ad Lucill. hec inq̄t. Hoc optimuz hz in ſe ḡnoſus
anim' q̄ excitat ad honeſta. magnaz rez ſpē ad ſe vocat z attollit
vocalesqz natura nos edidit ſz rōne imp̄fectā dedit. q̄ virtutibz z ſci
entijs p̄fici p̄t. B̄ virtutibz em̄ mores ſūt. a moribz v̄' p̄ ſci. vt diē
Polierates li. v. z Aug. d̄ ciui. dei li. ij. c. xxi. narrat iſtū v̄ſū. No
ribz āctiqz res ſtat romana viriſqz. q̄ v̄ſus nihil aliū p̄dicit niſi q̄
ille q̄ modū ſuarū virtute z p̄ſeuerat. ille oia bñ regit. q̄s āt amatoz
cupit eē virtut' ſpeculeſ ne terminos excedet. qz q̄ excedit terminos.

prudētie. ille erit callidus z etiā pauidus vt p̄t̄ in l̄ra. z postremo
ab om̄ibz hoibz vno nōte puerfus bō dicet̄.

In has ergo maculas prudentia immoderata p̄ducit,
quicūq; in ea mediocriter laute p̄sistit nec obrusus habet
in se aliquid nec versurum

Hic p̄r Sen̄. p̄clusiue ostēdit q̄ si q̄s imoderatā prudētiā sequit̄
ille sciat q̄ i has maculas. i. in hec vitia iā dicta labit̄. Qui at̄ medi
ocrit̄ in ea p̄sistit. h̄ ē modū suauerit̄ ille nihil v̄surū nec obrusum
bz. Nā ip̄a vt d̄t̄ Placiu⁹ p̄bs in li. quē sc̄psit de mortibz. ē ad rōez
norma q̄ cogitat̄ singula p̄seuerare. ac nihil p̄ter rectū facere. vel
le humanis actibz q̄z om̄is arbitrijs p̄uidere.

De moderāda fortitudine.

In Agḡm̄itas at̄ si extra modū suū se extollat faciet
virū minacē. ebidū inquietuz z in q̄scūq; extol
lentias dictorū aut factorū neglecta h̄onestate festinū qui
momentis om̄ibz sup̄cilia erigens vt bestiarius etiā de
cidendus. Nā quieta excitat aliū ferit aliū fugat

Hic Sen̄. p̄ōit̄ recapitulatōez magnimitat̄. volēs si q̄s at̄ ex
tra modū se extollat. tū c̄ ip̄a facit̄ vix sup̄bū. Superbū at̄ ē ille q̄ vis
deri cupit̄. Etiā vix minacē z iratū. Irato at̄ sp̄ inest angustia fu
rore vt inq̄t̄ Virgil. li. ij. Torā mentē p̄cipitat. ira aim prurbar. s̄
sum nō facit̄ discernere vey. vt d̄t̄ in p̄bia poetaz li. iij. ca. vi. z eti
am vix inq̄erū facit̄q; h̄oiez rep̄tinū vel velocē in q̄scūq; extollē
tias dictorū vel factorū. postposita t̄n̄ honestate. Qui at̄ modū nō
suat ille sp̄ deridet z subsannat̄ alios mouēdo oculos suos p̄p̄ cu
riositate. Jdo deridēdus z subsannād⁹ ē tanq̄ crudelis bō.

Sz q̄uis audax impugator sit. t̄n̄ mltas extra se violen
tias ferre nō poterit. sz miserū obrinet̄ finē aut erūnosum
derelinquit. Mensura ergo magnanimitat̄ est nō timi
dum esse h̄oiem nec audacem.

Hic p̄pter dictū suū de magnimitate d. q̄ q̄uis magnimus sit
audax sit inuasor. t̄n̄ nō p̄t̄ ferre multa ardua corp̄is extra se. z hoc
si excedat modū magnimitat̄. Si at̄ trāsgrediat̄ obrinet̄ miseris
mū finē. h̄ est miserabilē mortē. aut p̄ semit̄ erūnosaz recorda
tionē seu memoriā. p̄pterea infert̄ Sen̄. q̄ reglā z mod⁹ z mēsurā
magnimitatis est. nō nimis timidū cē h̄oiez. nec nimis audacem
nec p̄sumptuosum. sz mediū modū h̄re. exq̄ v̄rus in medio p̄sistit

vt dicit Pbs in Ecbiē. Nepe ipsa veritate predicat. iudices falsos redarguit. z oīm virtutuz genera ad salubrē portū deducit. Quia ppter oēs vtutes sunt sine virtute. si magnanimitas comes nō fuerit. Nihil em̄ fortis aut audacia virtus incertū linquet. hoc inquit Quis. in li. de ponto. Omnia deficiūt anim⁹ solus omnia vincit. s; omnia cogitat. z omnia tēperat. vt dicit Quis. ibidē. Ideo in li. x. Methamor. sic ait. Audētes de⁹ ipse iuuat. Vñ etiā Virgil. Audētes fortuna iuuat timidosq; repellit. Et ḡ p̄ oībz magnanimitas est seruāda z retinenda. z h̄ cū mō z regla z nō excessu.

Se modo temperantie

Contiuentia deinde his terminis te astringat. caue ne sit pare⁹ nec suspitiose z timide manū p̄trahas nec nūmif q̄s speculū ponas. nā tal' z tāta circūfusa putrebit integritas. Ac ergo mediocritatis linea p̄inentiā obseruabis vt nec voluptati deditus. pdigus z luxuriosus aperias nec auara tenacitate sordidus aut obscurus existas

Hic Seneca ponit recapitulatiōē tertie virtutis cardinalis vtz cōtinentie. dicēs q̄ p̄inentia facit te vtz vtuosum his officijs z terminis q̄ duo sunt. Prīmū virtū est q̄ tu p̄inēs parcus esse nō debes. h̄ est tenax in reb; pandis. Et rōne subiūgit ne dolose et auidē manū claudas. Ille aut̄ parcus d̄r qui retinet quicqd postulat vltus. vtz q̄ exponit vbi nō est exponendū. z retinet vbi est dandū. melius aut̄ est dare q̄ accipere. vt d̄r Pbs in Ecbiē. Scdm officium. tu continens magnā spem non debes ponere in numis hoc est in diuitijs. Et rationē annectit. nā integritas pecunijs circumdata annihilabit. ideo nulla certa spes ponēda est in ipis. vñ Virgil. iij. Encidos. Ne heu miser nūsq; tota fides. Jdo Inno centius papa inquit. O pater quid psunt tibi diuitie. q̄te z leticie cū hōiem a morte non liberāt. a verme nō defendūt. a febre nō eripiunt. ecce qui iam gloriofus sedebat in aula. nūc hic spūs iacz in tumba. Et subdit q̄ tu cōtinens custodire debes z reservare p̄inentiā ac lineam mediocritatis. hoc est ac regula recta ne voluptati sis subdit⁹ nec etiā videaris pdigus hoc est inuitilis disp̄sator bonoz. nec etiā luxuriosus. luxuria em̄ corpus z animā maculat. nec existas sordidus auara cupiditate. qz ipa insatiabilis ē vt visum est supra cap. prudentie.

Qualiter sit moderanda iusticia

Iusticia postremo eo mediocritatis tenore regēda est

nec ducto leui in imora animi ronez negligētia obsequaf
nec de magnis neqz de minimis errantiū vitijs corrl
gendi curā geras. sed licentiam peccādi alludentibz tibi
blande. vel illudentibz pterue pmittas. neqz rursus dō
nimia rigiditate z aspiate nihil venie aut benignitatē re
seruas. humane societati durus appareas. Ista gama
bilis iusticie regula tenēda est. z reuerentia discipline ei
neqz nimia negligentia cōitate respecta vilescat. neqz se
uiori atrocitate diuturna. gratiam humane amabilitatis
amittas.

¶ Postqz seneca posuit recapitulatiōē magnanimitatis z pru
dentie z cōtinentie. Sic p̄r ponit epilogatiōē q̄rte virtutis. s.
iusticie q̄ vltima est inter virtutes cardinales. vt p̄us patuit vo
lens quō z q̄liter ip̄a regēda est. vicz tenore mediocritatis. Et rō
nem subiūgit ne ip̄a iusticia recipiat negligentia in imora rōnem
animi neqz de magnis vicijs neqz de p̄uis. z h̄ ideo. qz iusticia ex
lege fit. Lex autē scriptū est ius afferens honestū phibēs p̄rariuz.
Ideo subdit q̄ licētiā peccādi tibi blāde alludentibz i. cōplacētibz.
z p̄rue insurgentibz nō pmittas s̄ curā gere p̄uicēdi crimina. s̄
tū cū benignitate z h̄ilitate. Quare d̄t Horat⁹ in eplis. Nemo
adeo ferus est vt nō miscere possit. Sen. in li. ij. de elemē. Om̄is
benignitas appropriat. z p̄p̄iū sapientis libēter est dare. nā hūa
nam benignitatē suadet. cū oēs vni⁹ nature sum⁹. q̄sp̄rē p̄ om̄i
bus opa benignitatis z pietatis sunt exhibēda. ideo. referuare de
bemus benignitatē z nō aspiatē nimia neqz crudelitātē. qz meli⁹
est n̄m̄tū habere de misericōdia q̄ de seueritate z crudelitate. Et rati
onem annectit ne videaris p̄ruius hūane societati. ergo ista re
gula amabilis iusticie est tenēda. vt reuerentia eius discipline. z
hoc ideo. ne ip̄a vilescat q̄si despecta. p̄r nimia familiaritatem
z cōitatē negligētie. nec etiā amittas diuturnitate gr̄am amabili
tatis. s̄ p̄r nimia crudelitātē.

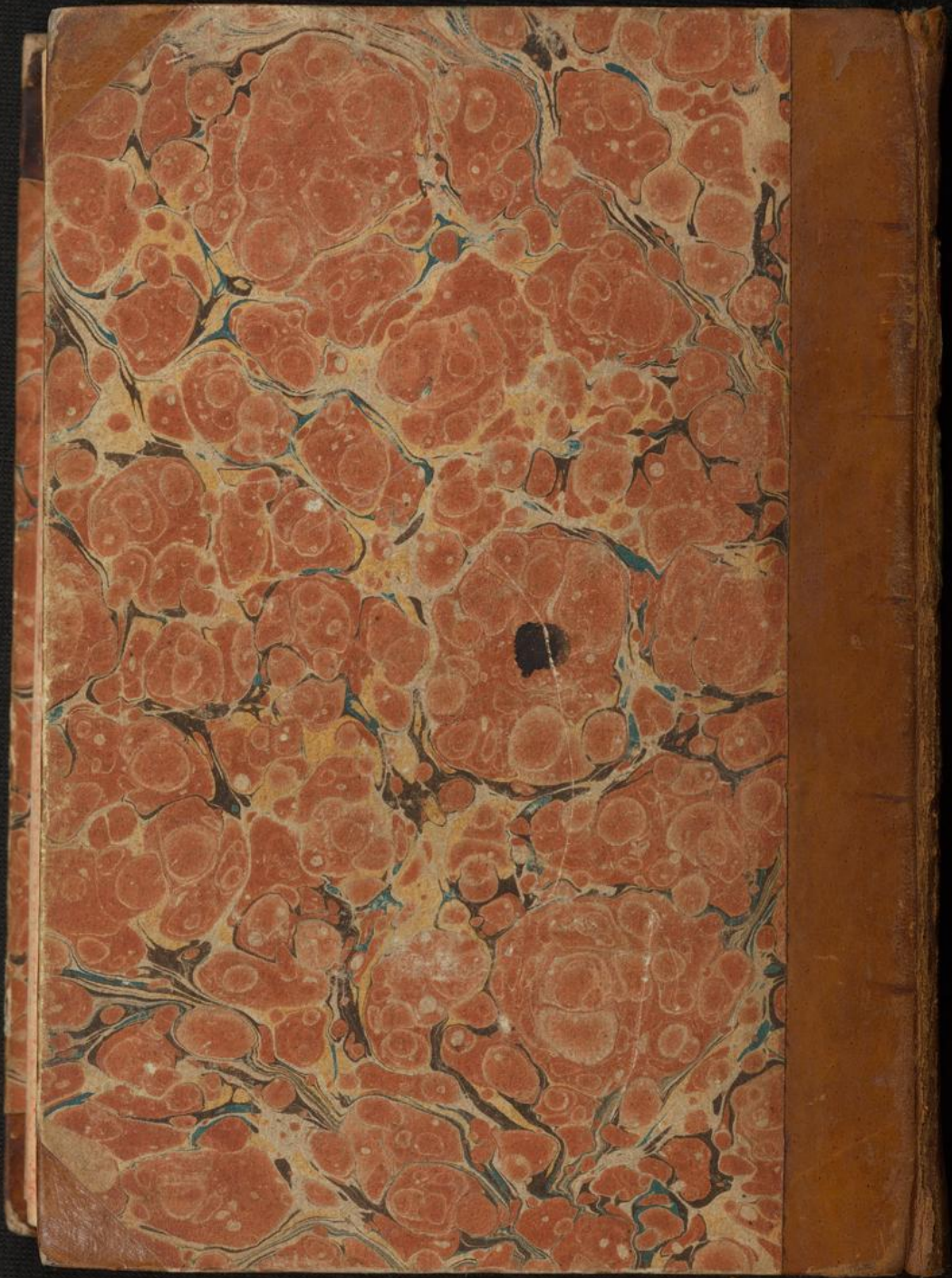
Conclusio premissorum

Ihs ergo vitā suā ad vtilitatē non tantum propriāz

si multorum inculpabilis assisti desiderat. hanc predictarum virtutum p[ro]clarā formulā p[er] qualitatibus t[em]p[or]um locorum p[er]sonarum atq[ue] carum eo mediocritatis tramite teneat. vt velut in quodam vehiculo summitatis assistens. quasi p[ro]rupta extrinsecus precipitia ruentem mentem p[ro]p[ri]o ipse dimittet insipientiam aut deficientem p[ro]temnet ignorantiam

¶ Sic p[ro]p[ri]e Seneca subdit p[ro]cloem rursus omniū p[ro]dicarum virtutum cardinalium. Dicens si tu desideras modum viuendi et inculpabilis manere in vita tua. non tamen p[ro]p[ri]a utilitate sed multorum assensus hanc p[ro]clarissimam formulam hanc p[ro]dicarum virtutum obseruabis. mediare illa via. vicijs vt mediū speretinas. s[ed] assistēs tūc in quāda[m] vehiculo summitatis h[ic] ē in p[ro]pugnaculo altitudinis. vt in hūanis p[ro]uersatōib[us] mentē p[er] in p[ro]pugnaculo valeas p[ro]p[ri]e. et vt tu ipse potēs. spernes supbia[m] et p[ro]p[ri]e ignorantiam. h[ic] est stulticia. Nā termin[us] bon[us] in supbia et ignorantia non p[ro]p[ri]e. Teste scriptura sacra. Successores n[ost]ri bonū op[er]arūt q[ui] nos optare debem[us]. Unde Cicero in tusculanis q[ue]stionib[us] li. v. Stoici sine bonorum assensu nature et cū eo laudabilis viuere. Nā teste Apuleio in li. de deo Socratis. Nihil apud deū reuerentius ē q[uam] v[est]r[um] a[sc]io p[ro]p[ri]e et bon[us] q[uam] alijs a[n]cellit. Quare dicit Quid. in de arte. Discite bonas artes moneo romana inuēt[ur]. Nō tamen t[em]p[or]is dos vt tuerare reos. Quare etia[m] dicit Virgil. Discite o miseri causas p[ro]gnoscere re[rum]. Quia enim artium viuendi est disciplina. Vita enim imp[er]ata est inhonesta. p[er] has autē q[ui]tuor virtutum spes sit honesta. q[ui] legibus circūfulcite p[ro]p[ri]e sunt. q[ui]o medijs hō recte viuere p[ro]p[ri]e. Laueat h[ic] hō ne virtutes discere cesset. Vbi. Petrus de riga in biblia verif[ic]i carā. Te decet h[ic] vt eas festino currere gressu. Virtutum sp[iritus] ad meliora celer. q[ui] hō vt inq[ui]t doctissim[us] Varro in suis sententijs ad h[ic] nat[us] ē vt p[ro]ficiat in morib[us]. Studeat h[ic] q[ui]sq[ue] q[ui] in virtutib[us] et morib[us] abundat. cū assiduitas t[em]p[or]um a morib[us] manat vt inquit Seneca in epla. xl. ad Lucillū vbi ponit moris descriptionē. dicens. Mos ē mētis habit[us] ex q[ui] op[er]e assiduitas manat. Gaudium enim in ip[s]is cōsistit. Et etia[m] vt inq[ui]t Lactārius in li. de vero cultu dei. Virtutes ad beatā vitā p[ro]ducāt. quā nobis dignet p[ro]cedere q[ui] in secula seculorum est benedictus. Laus deo

Copyright 4/1999 XxyMaster GmbH www.xyymaster.com

VierFarbSelector Standard - Euroskala Offset

1	A	20 cm
2	B	
3	C	
4	D	
5	E	
6	F	5
7	G	
8	H	
9	I	
10	J	
11	K	10
12	L	
13	M	
14	N	
15	Focus	
16	O	
17	Balance	15
18	Q	
19	R	
20	S	
21	T	
22	U	
23	W	
24	X	
25	Y	
26	Z	